

Protokoll fra møte i Studieutvalget ved Det juridiske fakultet

15.10.2025 kl. 12:30 – 13:50

Møterom 546

Innkalles:

Magne Strandberg (leder) (a)
Bjørn Henning Østenstad (nestleder) (a)
Erling Johannes Husabø (vara) (a)
Linda Midtun (b)
Mari Anne Franklin (c)
Elida Bauge (d)
Tord Sviland Meyer (d)

Sekretær: Maria Sandtorv Møller

Kontakt: studieutvalget.jurfa@uib.no

Elements: 2025/237

Neste møte: 19.11.2025, kl. 12:30 i møterom 546.

Sak 57/25	Godkjenning av innkalling og dagsorden
-----------	--

Innkalling:

Dagsorden: *Bjørn Henning Østenstad fratrer ved behandling av sak 67/25 og 68/25*

Sak 58/25	Orienteringssaker
-----------	-------------------

1	Protokoll fra SU 27.08.2025.
2	Orientering: Lær å lære 2.0
3	Evaluering av JUS397 Forskerlinjen
4	Innpass og obligatorisk oppmøte på 3. studieår (<i>mundtlig orientering - oppfølging av eventuellsak 27.08.25</i>)

Sak 59/25	Saker til drøftelse/høring/uttalelse
-----------	--------------------------------------

1	NOKUTs evaluering av utdanninger innen rettsvitenskap
---	---

SU uttaler

Studieutvalget takker for muligheten til å komme med innspill til mandat og sammensetning av sakkyndig komité. Mandatet bør være bredt nok til å fange opp både strukturelle og pedagogiske forhold, samtidig som det er konkret nok til å kunne resultere i praktisk anvendbare anbefalinger.

Særlige forhold som kan være interessante å spille inn til NOKUT er:

- I hvilken grad undervisningen er forskningsbasert og gis av fagpersoner med forskningskompetanse innen fagfeltet
- Forholdstall mellom faglig ansatte og studenter, og hvordan dette påvirker undervisningskvaliteten.

- Hvordan institusjonenes pedagogiske ideer og strategier implementeres i undervisningen.
- Vurdere hvordan emnebeskrivelser og læringsmål omsettes i praksis.

Sakkyndig komité bør inkludere representanter som både har kjennskap til og som forstår sektoren, eksempelvis noen fra academia, noen med spesialisering i pedagogikk, noen fra domstolene med ph.d. eller advokater med ph.d., og studenter.

SU ønsker at det spilles inn at komiteen gjennomfører observasjoner av undervisning og læringsaktiviteter, for å få et mer helhetlig bilde av utdanningskvaliteten ved institusjonene. Det er viktig at evalueringen ikke bare består i gjennomgang av dokumentasjon og planer fra institusjonene, men at man gjør vurderinger av hvordan undervisningen er ute i klasserommene.

2	Orientering om opptak høsten 2025
SU uttaler	SU er godt fornøyd med høstens opptak, men noterer seg at det er et noe høyt antall studenter på 1. studieår. Vi ber om at erfaringen fra årets opptak blir tatt med i opptaksarbeidet til neste år.
Vedtakssaker	
Sak 60/25	Antallsbegrensning i JUS3553 Konfliktmekling
Vedtak	Det innføres en antallsbegrensning på 28 studenter for emnet JUS3553 Konfliktmekling. Informasjon om dette legges til i emnebeskrivelsen under punktet «Krav til studierett».
Sak 61/25	Søknad om timer til utvikling av undervisningsopplegg i JUS3553 Konfliktmekling
Vedtak	JUS3553 Konfliktmekling tildeles 30 timer til utvikling av forelesningsvideoer.
Sak 62/25	Endring av frist for å levere prosjektnotat JUS390 og JUS392
Vedtak	Fristane og emneskildringane blir endra i tråd med framlegget frå den emneansvarlege.
Sak 63/25	JUS2302 og JUS3502 EU and EEA State Aid Law – endring i pensum
Vedtak	Endringene i litteraturlistene for JUS2302 og JUS3502 EU and EEA State Aid Law godkjennes.
Sak 64/25	JUS213-1 Erstatningsrett – endring i pensum
Vedtak	Endringene i litteraturlisten for JUS213-1 Erstatningsrett godkjennes.
Sak 65/25	JUS391 Juridiske utredninger – Utvide tidsgrense på hjemmeeksamen
Vedtak	<i>Saken trekkes. Studieutvalget ser behov for å avklare om det er rom i timeplanen til å kunne avholde todagerseksamen begge semestre.</i>
Sak 66/25	JUS3509 Competition Law – Endring av vurderingsform
Vedtak	Vurderingsformen i JUS3509 Competition Law endres til ordinær skoleeksamen på 6 timer fra og med vårsemesteret 2026. Studentene skal ikke ha tilgang til hjelpemidler under eksamen. Emnebeskrivelsen oppdateres under «vurderingsform» og «hjelpemiddel til eksamen».

Sak 67/25	JUS3557 Velferdsrett - Pensum
Vedtak	Litteraturlisten for JUS3557 Velferdsrett godkjennes.
Sak 68/25	JUS222 Forvaltningsrett – Endring i emnebeskrivelse, pensum, m.m.
Vedtak	I. Professor Anneken Sperr og professor Bjørn Henning Østenstad fortsetter emneansvaret for JUS222 Forvaltningsrett alene. II. Emnebeskrivelsen for JUS222 Forvaltningsrett oppdateres i tråd med forslaget fra de emneansvarlige. III. Endringene i litteraturlisten for JUS222 Forvaltningsrett godkjennes.

Eventuelt

Magne Strandberg
Leder

Maria Sandtorv Møller
Sekretær

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 58/25-2
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

Orientering om Lær å lære 2.0

Studieutvalget bevilget prosjektet Lær å lære studiekvalitetsmidler høsten 2024 (sak 77-24) og våren 2025 (sak36/25). Målet var å få utviklet et rammeverk med en kombinasjon av skriftlig materiale på Mitt UiB og korte videoer som skal ta for seg sentrale temaer som er viktige for at studentene skal få en god start på studiene sine. Både videoene og det skriftlige materiale skal være studieressurser som kan følge jusstudentene på alle emnene på første studieår. Video-formatet tillater studentene å få med seg informasjonen flere ganger, og å bruke mer visuelle og konkrete eksempler. For å sikre at studentene opplever at videoene er relevante for det de trenger til riktig tid, ble videoene bli lagt ut i Mitt UiB suksessivt i høstsemesteret etter hvert som studentene skulle sette i gang med de ulike arbeidsoppgavene. Dette bidrar også til kontinuitet og progresjon mellom JUS100 og JUS212.

Vi har laget fire videoer med tilhørende skriftlig materiale:

- 1. Velkommen som ny jusstudent i Bergen!**
- 2. Arbeidsgruppen: Nøkkelen i Bergensmodellen**
 - 2.1.1. Hva er en arbeidsgruppe? Og hvordan får du best utbytte av arbeidsgruppene?
 - 2.1.2. Hvorfor kommentering? Og hvordan skal du gå frem for å kommentere andres tekster?

Den første videoen ble publisert på JUS100 ved semesterstart.

De tre neste videoene ble publisert før «faglig oppstartsamling» 9. september på JUS100 og JUS212, samt for arbeidsgruppeledere på 1. studieår. Den faglige oppstartssamlingen er første gang arbeidsgruppen møtes og avtaler samarbeidet for det kommende studieåret sammen med arbeidsgruppelederen sin.

Man finner de her:

[Velkommen som ny jusstudent i Bergen!: JUS100-1 25H / Juridisk argumentasjon i rettsstaten](#)

[Arbeidsgruppen: Nøkkelen i Bergensmodellen: JUS100-1 25H / Juridisk argumentasjon i rettsstaten](#)

Videoene er dessverre ikke tekstet, men planen er å få ordnet dette ganske snart. Om noen av Studieutvalgets medlemmer ikke har tilgang til disse sidene på Mitt UiB, ta kontakt med SU-sekretær for å bli lagt til.

Vi planlegger å få tilbakemelding på opplegget fra studentene og arbeidsgruppelederne gjennom den årlige evalueringen av arbeidsgruppene og gjennom referansegruppemøtene som avholdes i de enkelte emnene. Vi vil deretter justere på opplegget dersom det er behov for det. Man kan også vurdere om noen av videoene kan benyttes der fakultetet har ønske om å presentere Bergensmodellen i ulike sammenhenger.

29.09.2025

NIØS

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 58/25-3
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

Orientering om evaluering av JUS397 Forskerlinjen

JUS397 Forskerlinjen, et 70-studiepoengs emne som kombinerer skriving av stor masteroppgave med et intensivt veilednings- og undervisningsopplegg, er delvis finansiert av Forskningsrådet. Forskningsrådet har besluttet å evaluere alle forskerlinjer som er finansiert av dem. Evalueringen skal gjennomføres av Samfunnsøkonomisk Analyse AS. Evalueringen er allerede i gang, og skal etter planen være ferdig innen utgangen av desember 2025.

Ettersom JUS397 Forskerlinjen både er en del av masterstudiet i rettsvitenskap og har til hensikt å rekruttere fremtidige forskere i rettsvitenskap, har emnet tilknytning både til studiesiden og forskningssiden av fakultetet. Prodekan for forskning og videdekan for utdanning vil derfor begge følge opp den pågående evalueringen, og har allerede vært i et innledende møte med de som skal gjennomføre evalueringen.

Evalueringen vil basere seg på statistisk materiale om antall studenter, gjennomføring og lignende. Den vil dessutan bare seg på intervjuer. De emneansvarlige i JUS397 Forskerlinjen vil bli intervjuet, og det samme vil enkelte tidligere og nåværende studenter bli.

Saken legges frem for Studieutvalget til orientering, og en tilsvarende orienteringssak vil bli lagt frem for Forskningsutvalget.

07.10.2025
MAGST

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 59/25-1
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

Orientering om NOKUTs evaluering av utdanninger i rettsvitenskap og invitasjon til innspill fra Studieutvalget

NOKUT skal gjennomføre en nasjonal evaluering av utdanninger innenfor rettsvitenskap. Evalueringen starter våren 2026, og vil gå over to år. Den skal gi kunnskap om **utdanningskvaliteten**, og støtte kvalitetsutvikling ved å legge til rette for erfaringsutveksling, kartlegge utfordringer, og gi anbefalinger om tiltak. Studieprogrammene som er valgt ut er mastergradsprogrammer som i henhold til gradsforskriften gir graden master i rettsvitenskap (både toårig og femårig), bachelorgradsprogrammer som gir mulighet for opptak til master i rettsvitenskap og bachelorgradsprogrammer som kan innpasses i en femårig integrert mastergrad i rettsvitenskap. For vårt fakultet medfører dette at evalueringen vil omfatte iallfall MAJUR og MAJUR-2, men det er foreløpig ikke avklart om evalueringen vil omfatte vårt LL.M. program i EU/EØS-rett. Det er grunn til å tro at evalueringen vil bli ganske arbeidskrevende for oss, både i form av at NOKUT vil etterspørre ganske mye dokumentasjon og at vi må stille personer til disposisjon for intervjuer.

NOKUT vil oppnevne en sakkyndig komite som vil gjøre vurderingene av utdanningskvalitet. Vurderingsgrunnlaget vil inkludere blant annet selvevalueringer og digitale institusjonsbesøk. Du finner informasjon om NOKUTs utdanningsevalueringer her: <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/evalueringer-avutdanningskvalitet/>. For å sikre at evalueringen blir mest mulig relevant ønsker NOKUT å involvere utdanningsmiljøene, den sakkyndige komiteen og andre relevante aktører i utformingen av evalueringen, inkludert valg av tema.

Høsten 2025 vil NOKUT ha et digitalt innspillsmøte med hver enkelt institusjon. Der vil de orientere kort om prosessen, vi vil ha mulighet til å stille spørsmål, og de vil innhente forslag til evalueringstema og til sammensetning av den sakkyndige komiteen. Dekanat, studieadministrasjon, undervisere og studenter vil være representert i møtet.

Profesjonsstudiet i medisin var gjennom evaluering av utdanningskvalitet 2023-2025. På denne siden kan man lese de ulike innspillene som kom i tilsvarende møte med institusjonene: <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/evaluering-av-profesjonsstudiet-i-medisin/#innspill>

Studiedekan og studieadministrasjon ønsker å ha en bred og åpen tilnærming til den prosessen vi nå skal gå inn i. Vi ønsker å ha en fortløpende dialog med JSU underveis i hele prosessen, og vi ønsker også å involvere våre eksterne fagfeller og fakultetets arbeidslivpanel til å komme med innspill før møtet med NOKUT. Vi ønsker også å involvere Studieutvalget i denne prosessen. I denne omgangen ønsker vi å invitere Studieutvalget til å komme med innspill til evalueringstema og sakkyndig komite.

29.09.25
MAGST/NIØS

Se mottakertabell

Saksbehandler: Magnus Strand Hauge

Vår ref: 25/00636-2

Vår dato: 12.06.2025

Deres ref:

Deres dato:

Orientering om deltakelse i evaluering av utdanninger innenfor rettsvitenskap

NOKUT skal gjennomføre en nasjonal evaluering av utdanninger innenfor rettsvitenskap. Evalueringen har oppstart våren 2026 og vil gå over to år. Den skal frembringe kunnskap om utdanningskvaliteten, og støtte kvalitetsutvikling ved å legge til rette for erfaringsutveksling, kartlegge utfordringer, og gi anbefalinger om tiltak.

Følgende studieprogram inngår i evalueringen:

Institusjon	Studieprogram
Handelshøyskolen BI	Bachelor i rettsvitenskap Master i rettsvitenskap (2-årig)
Høgskolen i Molde	Bachelor i rettsvitenskap
Universitetet i Agder	Rettsvitenskap, bachelorprogram Rettsvitenskap, masterprogram (2-årig)
Universitetet i Bergen	Masterprogram i rettsvitenskap (2-årig) Masterprogram i rettsvitenskap (5-årig)
Universitetet i Innlandet	Bachelor i rettsvitenskap
Universitetet i Oslo	Rettsvitenskap - master (5-årig)
Universitetet i Stavanger	Rettsvitenskap, bachelorstudium Rettsvitenskap, masterstudium (2-årig)
Universitetet i Sørøst-Norge	Bachelor i jus
Universitetet i Tromsø	Rettsvitenskap - master (5-årig)

Studieprogrammene som er valgt ut er enten mastergradsprogrammer som iht gradsforskriften gir graden master i rettsvitenskap (både toårig og femårig), bachelorgradsprogrammer som gir mulighet for opptak til master i rettsvitenskap eller bachelorgradsprogrammer som kan innpasses i en femårig integrert mastergrad i rettsvitenskap.

Hvorfor gjennomfører NOKUT evalueringer?

Evalueringer for å vurdere kvaliteten i høyere utdanning er en sentral del av NOKUTs oppgaver (jf. Universitets- og høyskoleloven § 16-2 og 16-3). De skal bidra til kvalitetsutvikling ved institusjonene, til en kunnskapsbasert politikk for høyere utdanning, og til tillit til høyere utdanning i befolkningen.

Hvordan gjennomføres evalueringen?

NOKUTs utdanningsevalueringer skal være i tråd med [Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area](#) og med [nasjonalt rammeverk for evaluering av forskning og høyere utdanning](#).

NOKUT vil oppnevne en sakkyndig komite som vil gjøre vurderingene av utdanningskvalitet i evalueringen. Vurderingsgrunnlaget vil inkludere blant annet selvevalueringer og digitale institusjonsbesøk. Dere finner informasjon om NOKUTs utdanningsevalueringer her: <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/evalueringer-av-utdanningskvalitet/>. Dere vil også få mer informasjon om evalueringsprosessen ved oppstart, inkludert forslag til milepælsplan.

Evalueringen skal være til nytte for de som jobber med studieprogrammene som evalueres. For å sikre relevans vil vi involvere utdanningsmiljøene, den sakkyndige komiteen og andre relevante aktører i utformingen av evalueringen, inkludert valg av tema. Vi ber dere derfor videreformidle informasjonen i dette brevet til alle relevante aktører tilknyttet deres studieprogram(er), inkludert ledelse, vitenskapelig ansatte, teknisk-administrativt ansatte og studenter, samt relevante samarbeidspartnere i arbeids- og samfunnslivet.

Under finner dere en tentativ overordnet tidsplan for evalueringen:

Høst 2025	Kartlegging og dialog med institusjonene og andre interessenter
Vår 2026	Oppnevning av sakkyndig komité, arbeid med evalueringstema
Høst 2026	Institusjonene leverer selvevalueringer
Vår 2027	Institusjonsbesøk
Høst 2027	Arbeid med hovedrapport
Vår 2028	Lansering av hovedrapport

Høsten 2025 ønsker vi å ha et digitalt innspillsmøte med hver enkelt institusjon. Der vil vi orientere kort om prosessen, dere vil ha mulighet til å stille spørsmål, og vi vil innhente forslag til evalueringstema og til hva slags sammensetning den sakkyndige komiteen bør ha. Dere kan gjerne allerede nå foreslå to-tre datoer for dette digitale møtet i tidsrommet oktober-november. Møtet vil vare i omtrent én time, og vi ønsker å snakke med representanter fra dekanat og programledelse, studieadministrasjon, undervisere og studenter. Det vil komme mer informasjon om møtet når vi har fastsatt tidspunkt.

For å begrense arbeidsbelastningen for institusjonene ønsker vi å ta i bruk eksisterende data der det er mulig. Vi ber dere derfor sende oss følgende **innen utgangen av august 2025**:

- den siste periodiske evalueringen av det aktuelle studieprogrammet, eventuelt siste programrapport (hvis det finnes)
- gjeldende studieplan for studieprogrammet
- spørreskjema og resultater av en eventuell kandidatundersøkelse for studieprogrammet (hvis det er gjennomført)

Vi ber dere oppnevne en kontaktperson for evalueringen og sende kontaktinformasjonen til postmottak@nokut.no og til Magnus.Strand.Hauge@nokut.no innen utgangen av august 2025.

Til sist ber vi om en kort bekreftelse på at dette brevet er mottatt. Det er fint om dere kan sende den til Magnus.Strand.Hauge@nokut.no senest 25. juni.

Spørsmål og innspill sendes også til Magnus.Strand.Hauge@nokut.no.

Med hilsen

Stein Erik Lid
seksjonssjef

Magnus Strand Hauge
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert.

Mottaker	Kontaktperson	E-post	Adresse	Post
UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE		postmottak@usn.no	Postboks 4	3199 BORRE
UiT - UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET		postmottak@uit.no	Postboks 6050 Stakkevollan	9037 TROMSØ
HØGSKOLEN I MOLDE		postmottak@himolde.no	Postboks 2110	6402 MOLDE
UNIVERSITETET I AGDER		post@uia.no	Postboks 422	4604 KRISTIANSAND S
UNIVERSITETET I BERGEN		postmottak@uib.no	Postboks 7800	5020 BERGEN
UNIVERSITETET I STAVANGER		post@uis.no	Postboks 8600	4036 STAVANGER
UNIVERSITETET I INNLANDET		postmottak@inn.no	Postboks 400 Vestad	2418 ELVERUM
UNIVERSITETET I OSLO		postmottak@admin.uio.no	Postboks 1072 Blindern	0316 OSLO

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 59/25-2
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

Oppsummering av opptakene ved Det juridiske fakultet høsten 2025

Det har blitt gjennomført seks opptak til fakultetet høsten 2025. Tre av disse er delegert til henholdsvis Samordna opptak og sentralt opptakskontor ved UiB:

- Opptak til femårig masterprogram i rettsvitenskap (SO)
- Opptak til toårig masterprogram i rettsvitenskap (opptakskontor UiB)
- Opptak til LLM i EU- og EØS-rett (opptakskontor UiB)

Fakultetet fastsetter opptaksrammer og tilbudstall ved disse opptakene, samt tar imot og saksbehandler godskrivingssøknader fra disse studentene.

Ved fakultetet lokalt har det blitt gjennomført tre opptak:

- Opptak til spesialemer
- Opptak til poststudierett
- Opptak av internasjonale avtalestudenter (i samarbeid med Studieavdelingen)

MAJUR - Opptak til femårig masterprogram i rettsvitenskap via Samordna opptak og godskriving

Fakultetets måltall for opptaket høsten 2025 er det samme som for høsten 2024, 374 studieplasser.

Universitetsstyret vedtok i sak 7/22 kutt i antall studieplasser fra studieåret 2023/2024 som følge av at flere av «korona-studieplassene» opprettet i revidert nasjonalbudsjett i 2020 ble inndratt av regjeringen og omfordelt til andre utdanningsområder. Det juridiske fakultet fikk inndratt 9 studieplasser med 4-årig finansiering. Dermed måtte vi ta studieplasser fra femårig masterprogram for å kunne fullfinansiere studieplasser til det nye LLM-programmet i EU- og EØS-rett som hadde først opptak høst 2024.

Det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB er fortsatt blant Norges tre mest populære studier i antall førsteprioritetssøkere.

Det er vanskelig å forskutere hvordan søkerne vil opptre i et opptak, og erfaringene viser at ingen kull opptrer helt likt. Andelen nye studenter møtt, sett i forhold til antall tilbud gitt, er omtrent som i fjor, som var det laveste tallet som har vært. Vi tar høyde for både et høyt antall reservasjoner av studieplasser, oppsigelser av studieplasser og det jevnt høye antallet nye studenter som søker om godkjenning av ekstern juridisk utdanning (se kapittel om godkjenning av ekstern utdanning nedenfor). Dette sammensatte bildet er årsaken til den store overbookingen i hovedopptaket, samt at vi i år også ga tilbud i suppleringsopptaket 29. juli.

Det ble gitt 839 tilbud i hovedopptaket, mot 738 i 2024. Innmeldt tilbudstall var 825, mot 725 i 2024. Det ble gitt 34 tilbud i suppleringsopptaket, mot 47 i 2024, innmeldt tilbudstall var 5, mot 10 i 2024. I år ga vi ingen tilbud i etterfyltingsopptakene.

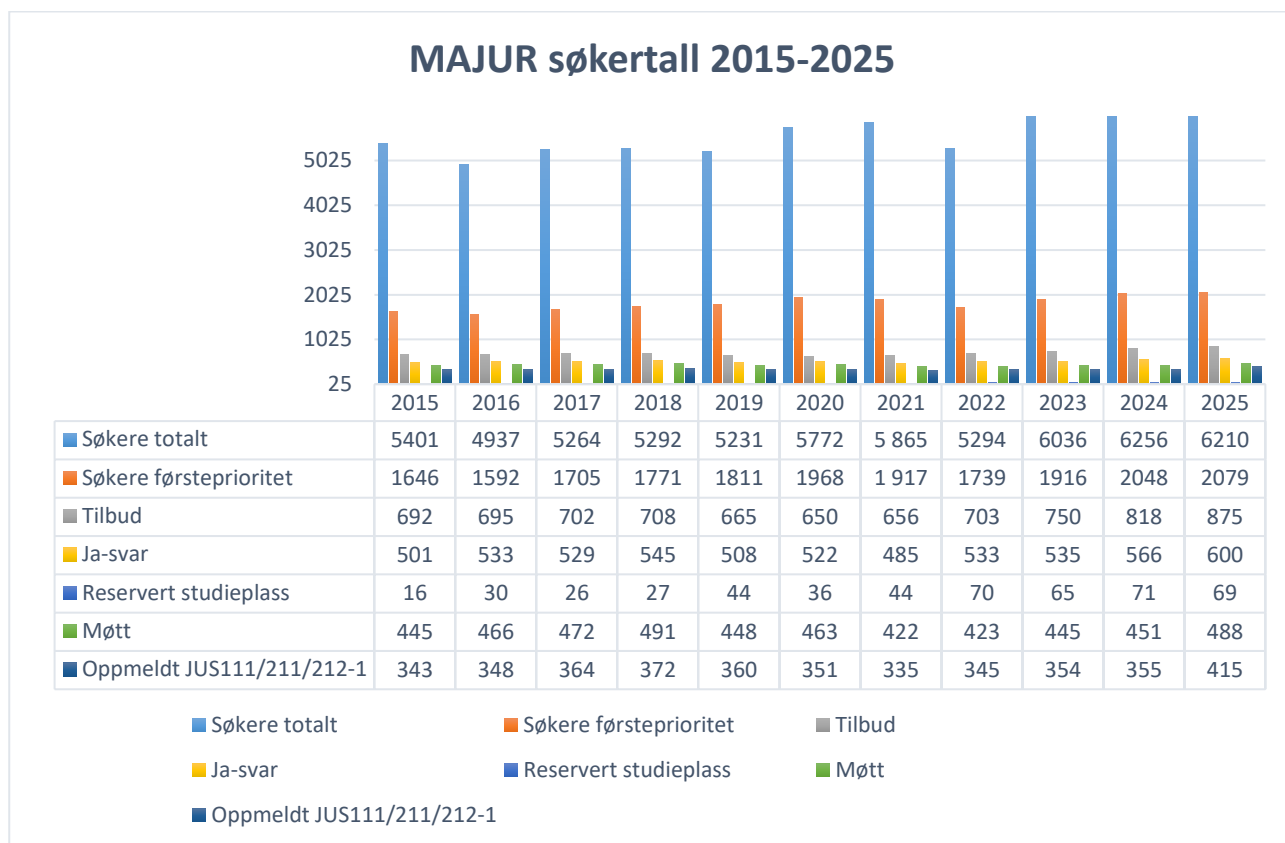
Det totale tilbudstallet endte på rekordhøye 875 (inkludert noen som fikk tilbud etter klage), mot 818 i 2024. Av disse 875 tilbudene var det 600 som takket ja til studieplass, mot 566. Per 6. oktober 2025 er det 488 som har semesterregistrert seg for høstsemesteret 2025, mot 451 i 2024.

Av de som takket ja til studieplass er det i år 69 studenter som har fått innvilget reservert studieplass, først og fremst på grunn av førstegangstjeneste, mot 71 i 2024. Dette tallet har ligget stabilt høyt de fire siste årene.

Av de som takket ja til studieplass har 29 nye studenter aktivt sagt fra seg studieplassene sine frem til semesterregisteringsfristen, mot 38 i 2024.

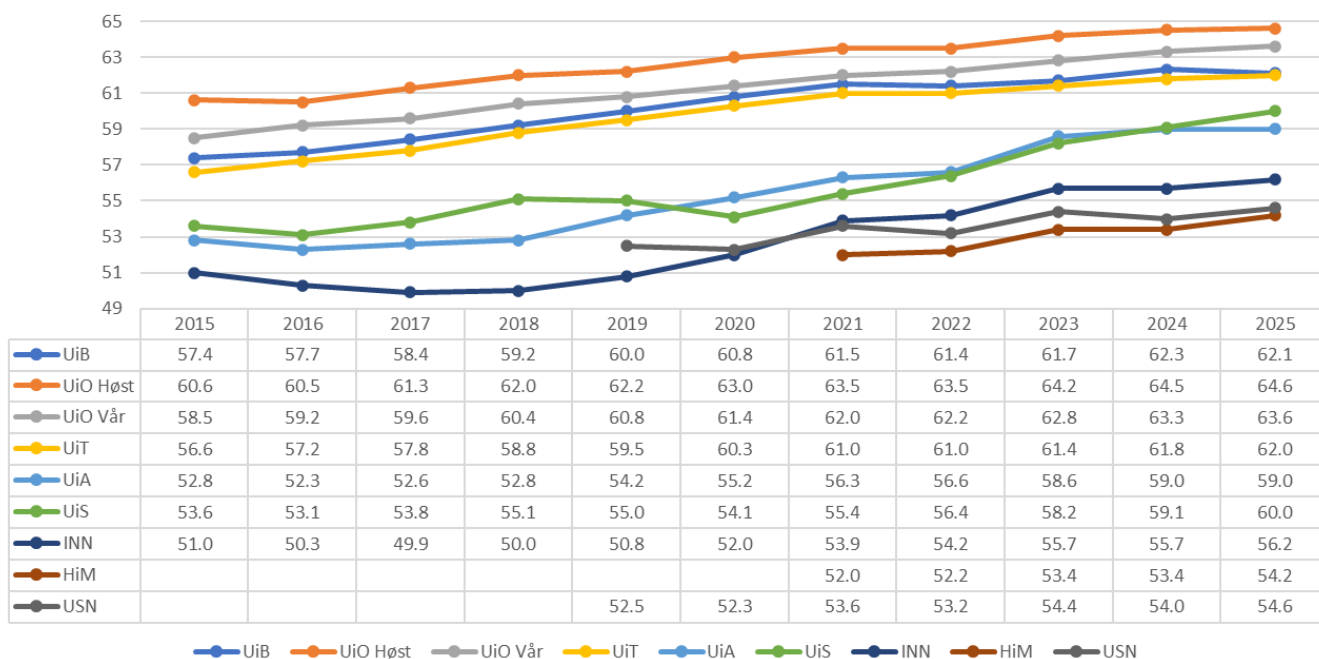
Per 8. oktober 2025 er 415 studenter plassert i grupper på emnet JUS212-1 Avtalerett. Tilsvarende var det i 2024 355 studenter som tok emnet JUS211 Familie- og arverett, som da var det første emnet etter at JUS100 var ferdig. I godkjenningskapitlet beskrives det hvordan resten av de aktive studentene fordelt seg på 2., 3. og 4. studieår.

Tabellen nedenfor viser søker tallene fra årets opptak til det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap via Samordna opptak sammenliknet med tall tilbake til 2015. Tabellen viser også antall tilbud, ja-svar, reserverte studieplasser, studenter som har semesterregistrert seg for høstsemesteret 2025 (møtt) og studenttallet på første høstemne etter innføringsemnet JUS100-1.

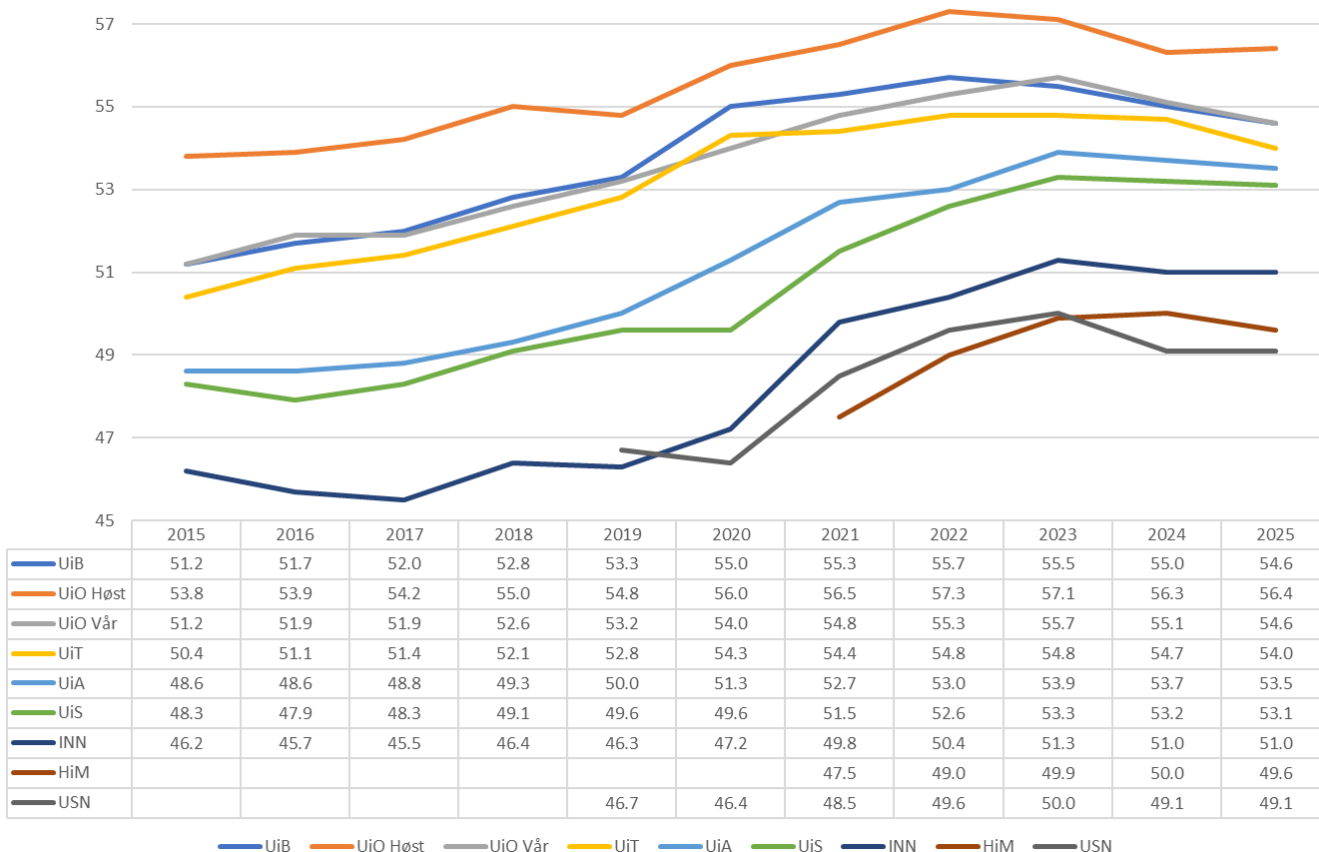

Oversikt over poenggrensene til opptaket gjennom Samordna Opptak fra 2015 og frem til i dag for 5-årig master i rettsvitenskap og for bachelor i jus/rettsvitenskap ved UiA, UiS, INN (og for de siste årene også for HiM og USN) følger nedenfor fordelt på ordinær kvote og førstegangsvitnemålskvote. Selv med det høye tilbudstallet vår er poenggrensene nesten like høye som i fjor. Poenggrensene i oversiktene er tall etter suppleringsopptakene. Poenggrensene for UiB i hovedopptaket var 62.1 i ordinær kvote og 54.6 for førstegangsvitnemål.

Poenggrense ordinær kvote 2015 - 25

Poenggrense førstegangsvitnemål 2015 - 25

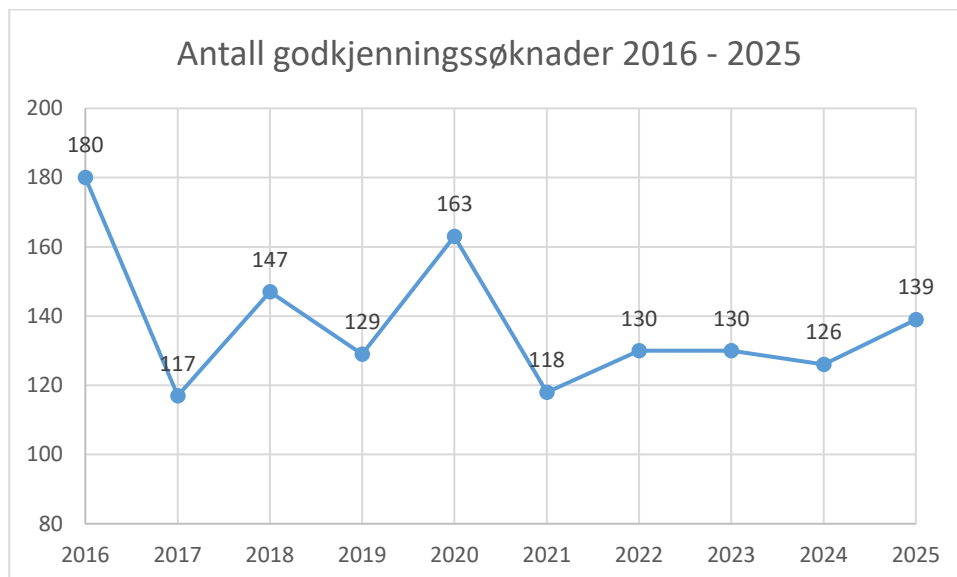
Godkjenning av ekstern utdanning

Studentene søkte som vanlig om godkjenning av tidligere utdanning gjennom velkomstskjema som alle nye studenter måtte fylle ut. UiB gikk i år tilbake til å sende ut tilbudse-post, noe som resulterte i et høyere svartall enn i fjor, der vi kun fikk tilbakemelding fra ca. halvparten av de som fikk tilbud innen fristen. I år innen fristen 24. juli hadde 427 søkere gjennom Samordna opptak fylte ut skjema, og etter en purring økte antallet som hadde svart til ca. 530 innen 5. august. Innen 3. august hadde 54 Majur-2-søkere fylt ut sitt velkomstskjema.

Antallet studenter med opptak via Samordna opptak som søkte faglig godkjenning av ekstern utdanning var i år 139, mot 126 i 2024. I tillegg har vi mottatt flere søknader etter at semesteret var godt i gang, som ikke er med i statistikken her.

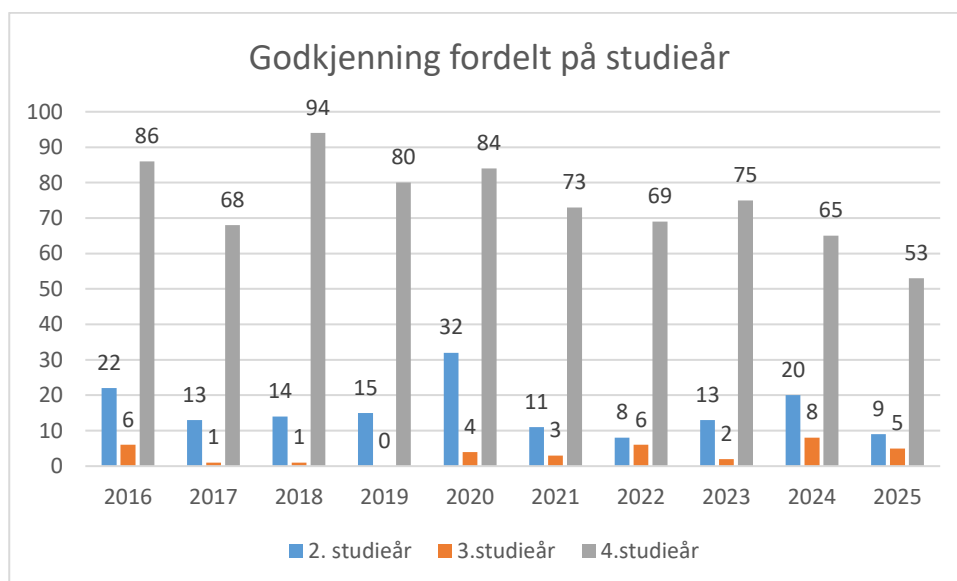
Studentene som søker om godkjenning av ekstern utdanning, har tidligere bestått bachelor/tilnærmet bachelor 52 mot 67 i fjor., juridiske emner 47 mot 41 i fjor og ex.phil 44 mot 18 i fjor.

Alle søknader som vi mottok innen utgangen av uke 32, der vi hadde vurderinger fra tidliger, ble ferdigbehandlet i tide til at studentene kunne plasseres i mottaksgrupper etter hvilke emner de skulle ta høsten 2025. Mottaksgruppene på 1. studieår var i år knyttet til emnet JUS100-1, noe som gjorde at de raskere fikk tilgang til materiale på emnet i MittUiB.

Med vår studieordning av 2021, med nytt 1. og 5. studieår i høst, stadig flere studiesteder som tilbyr studier i rettsvitenskap, og stadige endringer i studieprogrammene, er det krevende å ha oversikt på forhånd over alle de ulike søknadene som kan komme. Innføringen av 2021-studieordningen vår har nå kommet så langt at de aller fleste som søker om godkjenning skal inn på samme studieordning, som gjør saksbehandlingen litt enklere. Samtidig dukket det opp nye problemstillinger der vi må innhente faglige vurderinger fra emneansvarlige og studiedekan.

Tabellen under viser antall godkjenningsvedtak fordelt på studieår i 2016-2025.

MAJUR-2 - Opptak til toårig masterprogram

Høsten 2025 tilbød fakultetet 30 studieplasser på det toårige masterprogrammet. Nytt av året er at MAJUR-2-opptaket har fulgt UiB sine ordinære frister i lokalt masteropptak. Dermed ble tilbud sendt ut allerede 4. juli med svarfrist 12. juli, mens søkere til femårig program gjennom Samordna opptak først fikk tilbud ca. 17. juli. Opptaksreglementet til MAJUR-2 var oppdatert slik at søkere som takket ja til studieplass på både MAJUR og MAJUR-2 måtte velge kun en av disse, og hovedregelen var at MAJUR-2-studieretten ble inndratt.

Dette er andre året der også UiA og UiS har lokale masteropptak. Siden alle opptak til toårige masterprogram er lokale opptak, vet vi ikke noe om hvor store overlapp det er i søkergruppene og hvordan dette påvirker våre opptak.

Da vi skulle fastsette tilbudstall i MAJUR-2-opptaket visste vi ikke hvor mange søkere som hadde søkt opptak til UiB både gjennom Samordna opptak og lokalt masteropptak og hvordan disse var rangert i opptakene. Vi fastsatte derfor et høyt tilbudstall i hovedopptaket for å ta høyde for at flere av søkerne både takket nei i hovedopptaket og at det var stor sannsynlighet for at flere søkere ville si fra seg studieplassen etter svarfristen utløp og frem til semesterregistreringsfristen. Det siste opplevde vi mer av i fjor enn tidligere og vi måtte da gjennom flere runder med suppleringsopptak i de ulike kvotene, og endte til slutt opp med 28 semesterregistrerte studenter.

Nytt av året var også at medarbeidere i informasjonssenteret ringte til alle søkerne som fikk tilbud om studieplass.

Det ble til sammen gitt ut 72 tilbud. 67 takket ja og 59 av disse har semesterregistrert seg. Det ble følgelig ikke foretatt noe suppleringsopptak i år.

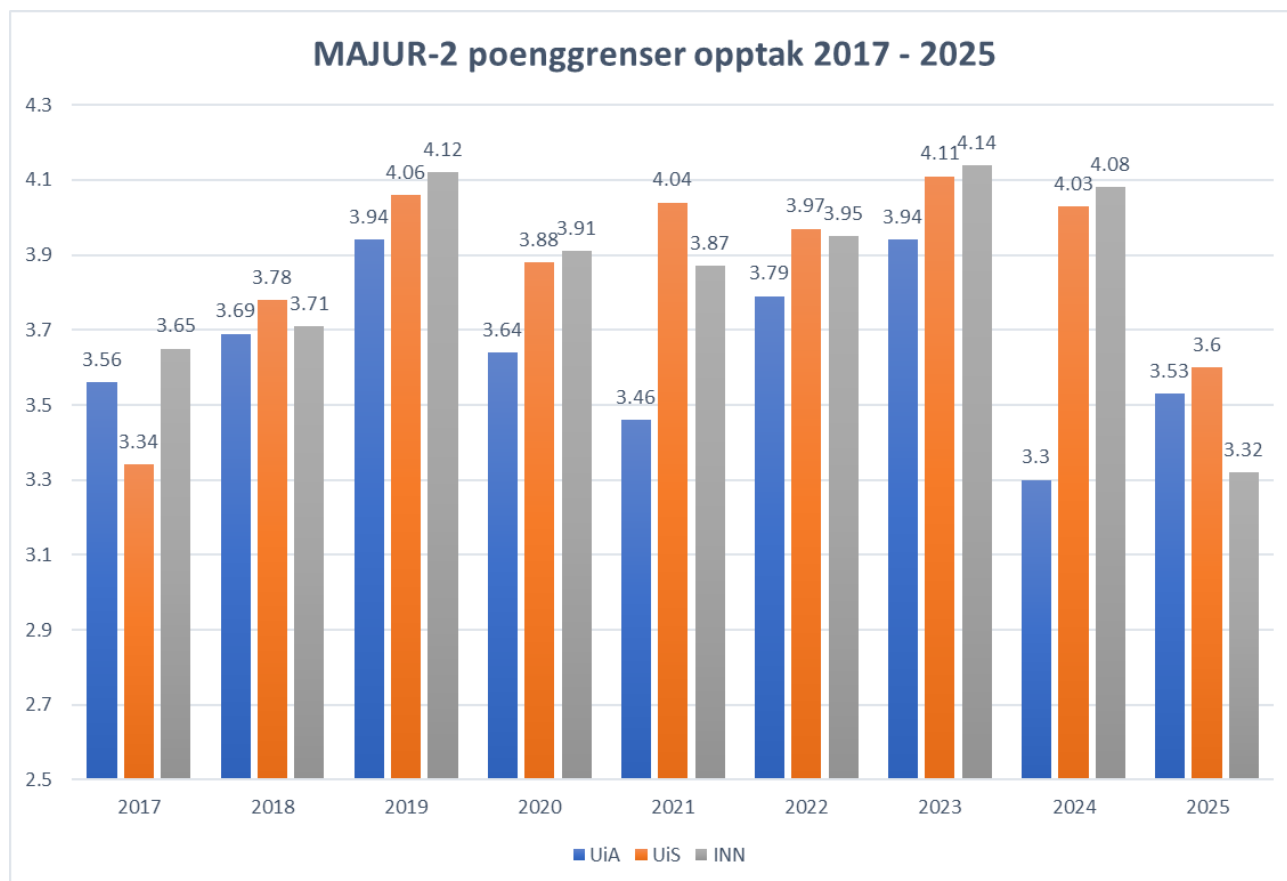
Studieplassene fordelte seg slik mellom kandidater fra de tre institusjonene i opptaket 2025:

UiA: 8

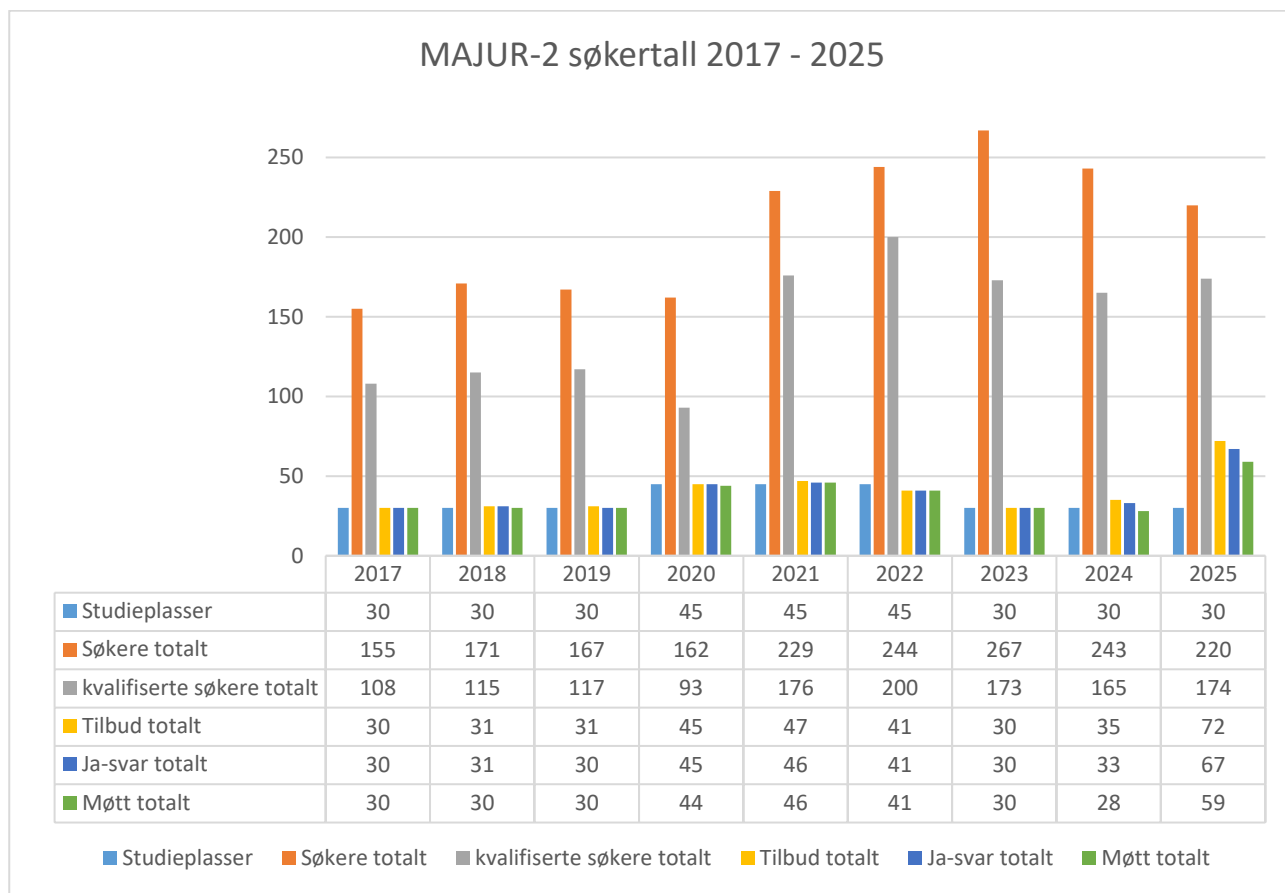
UiS: 7

HiN: 15

Siden høsten 2017 har opptaksgrensene fordelt seg slik:

I tabellen nedenfor er oversikt over antall studieplasser, totalt antall søkere, kvalifiserte søkere, antall tilbud, ja-svar og antall møtte studenter er lik semesterregistrerte studenter. Til og med var det få søkere som takket nei til studietilbud. Da ble det oftest gitt fra ett til fem ekstra tilbud for å fylle studieplassene, men disse fremgikk ikke alltid i oversikten.

LLM i EU- og EØS-rett

Det andre opptaket til LLM-programmet gikk denne sommeren.

Programmet ble også denne gang lyst ut til EU- og EØS-borgere gjennom UiB sitt internasjonale masteropptak, og det ble lyst ut til norske/nordiske borgere gjennom UiB sitt ordinære masteropptak. I år fulgte opptaket UiB sine ordinære frister for masteropptak. Tilbud ble i EU/EØS-opptaket sendt ut i slutten av april, og tilbud i ordinært masteropptak ble sendt ut 4. juli.

Nytt av året var også at medarbeidere i informasjonssenteret ringte til alle søkerne i det nordiske masteropptaket som fikk tilbud om studieplass.

Vi fikk totalt atskilling flere søkere enn i 2024, og vi fikk atskillig flere søkere som hadde LLM-programmet som førsteprioritet i masteropptaket ved UiB. Alle søkerne i EU/EØS-opptaket som takket ja til studieplass har semesterregistrert seg, og 22 av de 26 som takket ja i det nordiske masteropptaket har semesterregistrert seg.

I 2024 var det 4 nye studenter som fikk innvilget permisjon. Høst 2025 er det totalt 4 LLM-studenter som har permisjon.

LLM i EU- og EØS-Rett	2024	2025
Studieplasser	20	20
MA-EU søkere	25	40
MA-EU søkere 1.pri	22	38
MA-EU kvalifiserte søkere	20	24
MA-EU tilbud	15	24
MA-EU ja-svar	6	12
MA-EU møtt	2	12

MA-UIB søkere	51	78
MA-UIB søkere 1.pri	26	46
MA-UIB kvalifiserte søkere	45	34
MA-UIB tilbud	34	26
MA-UiB ja-svar	24	26
MA-UiB møtt	12	22

JUSVALG – Opptak til spesialemer

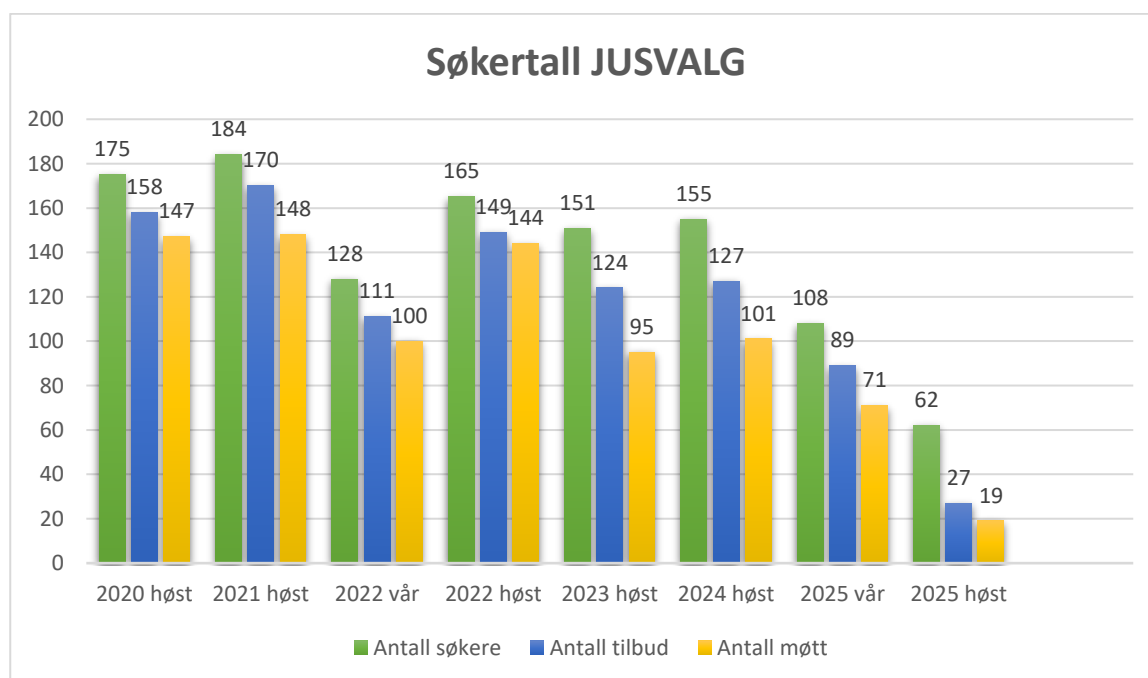
Fakultetet tilbyr hvert semester opptak til noen av våre valgfrie emner for tidligere studenter, eller andre som oppfyller kravene for opptak.

Etter omlegging av 5. studieår fra og med høsten 2025 er antallet emner som tilbys i dette opptaket redusert. Til fordypningsemner er forkunnskapskravene gjennomført fire år med jusutdanning. For engelske spesialemer er forkunnskapskravet tre år med jusutdanning. Studieretten gjelder for ett semester av gangen til de emnene det er søkt opptak til.

Høsten 2025 fikk vi inn til sammen 62 søknader til de 15 emnene som ble tilbudt. Dette er vesentlig færre enn i fjor, både som følge av at vi tilbyr færre emner og at forkunnskapskravene er strengere.

Det ble gitt 27 tilbud, og 19 av disse har registrert seg for høsten. De som fikk avslag om opptak hadde enten mangelfull eller manglende dokumentasjon, slik at vi ikke kunne vurdere om de oppfylte forkunnskapskravene. 10 søknader ble trukket av saksbehandler eller student da disse allerede har MAJUR eller MAJUR-2-studierett.

Tabellen under viser antall søkere siden høsten 2020:

POSTMAJUR – Opptak til poststudierett

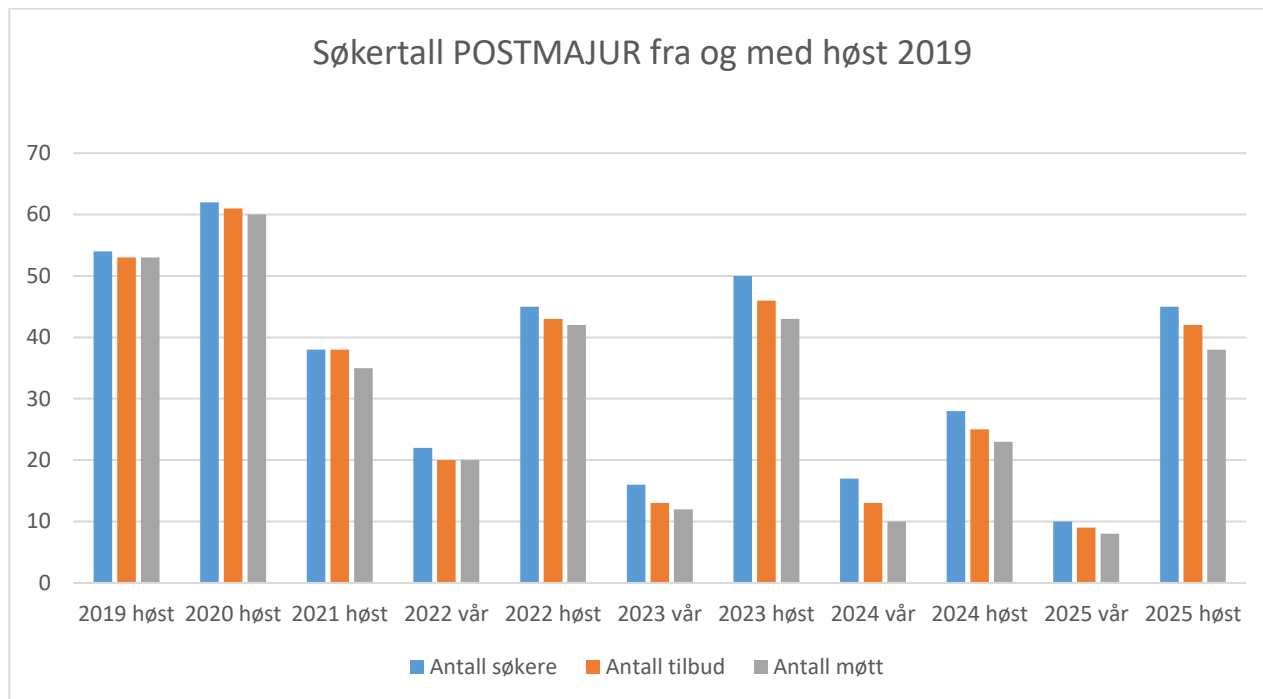
Kandidater som fullførte mastergraden i rettsvitenskap i det foregående semesteret har adgang til å søke om poststudierett, som de kan ha i inntil to semestre. Det behandles søknader om opptak til poststudierett til både høst- og vårsemesteret.

Høsten 2025 mottok vi 45 søknader om opptak til poststudierett. 42 av søkerne fikk tilbud om plass. To søkere var ikke kvalifisert, og én trakk søknaden. 38 av studentene har semesterregistrert seg og betalt semesteravgift.

Av de 10 studentene som benyttet seg av innvilget poststudierett våren 2025 er det 5 som har registrert seg for høstsemesteret også.

Etter noen semestre med nedgang, ser vi nå at det dette semesteret har vært en liten økning i antall søkere til poststudierett.

Tabellen under viser søkertall til poststudierett fra høsten 2019:

INTL-JUS – Opptak av innreisende avtalestudenter

Høsten 2025 er tallet på nye internasjonale studenter fortsatt høyt.

Til semesterstart høsten 2025 er det åpent for innveksling fra alle partnerinstitusjoner både i og utenfor Europa.

Vi har mottatt 218 internasjonale studenter denne høsten. Det er tilsvarende som høst 2024 som var det nest høyeste antallet i et høstsemester.

Som hovedregel er antall søkere og antall tilbud det samme, siden majoriteten av studentene kommer gjennom våre egne avtaler og derfor fyller opptakskravene.

10.10.2025

CHO/ANT/MAHEL

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 60/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

Behov for vedtak om antallsbegrensning i JUS 3553 Konfliktmekling

Fordypningsemnet Konfliktmekling (20 sp) skal gjennomføres første gang vårsemesteret 2026. Emnet er en videreutvikling av spesialemnet JUS 261-2-A Konfliktmekling (20 sp) (2008-2024).

I emnebeskrivelsen heter det at «[f]ormålet med kurset er å gi deltakerne en teoretisk og praktisk forståelse av mekling som konfliktløsningsmetode», og undervisningsopplegget kombinerer derfor teori med ferdighetstrening. En sentral del av opplegget er at studentene i noen av meklingsrollespillene deles inn i grupper på cirka 8, hvor noen har aktive roller, og de andre deltar i et reflekterende team som sammen med en veileder (meklingsekspert) drøfter det de observerer og gir tilbakemeldinger til mekler. (Aktiv rolle og observatørrolle går på omgang ila. kurset.) Opplegget er ressurskrevende, og en del av emnets timepott på 300 timer må brukes til å lønne veiledere. Videre er det sentralt i emnet å legge til rette for gode diskusjoner og refleksjoner i plenum. Også derfor må studenttallet ikke være høyt. Grunnet disse to særegenhetene med emnet, er det nødvendig å sette øvre grense på antall studenter i emnet.¹

Jeg har gjort en beregning av hvor mye ressurser veiledede rollespill vil kreve og sett dette i forhold til totalt antall timer tildelt (300). Konklusjonen er at timeressursen holder til tre veiledere. Det gir 24 studenter, men det må tas høyde for at det hver undervisningsdag kan være et par studenter som av ulike grunner ikke møter. Dette tilsier at ca 26 studenter vil være et ideelt antall. Med oppmøtekrav på 28 av 40 undervisningstimer kan det også skje at noen må trekke seg i løpet av kurset. *Jeg vurderer derfor at en øvre grense på 28 studenter er formålstjenlig, og ber om at SU vedtar dette.*

Jeg har fått opplyst fra administrasjonen at antallsbegrensningen vil håndteres ved loddtrekning mellom alle som har undervisningsmeldt seg i emnet innen en frist (antakelig desember).² Dersom færre skulle ha meldt seg innen denne fristen enn grensen på 28, vil restplasser gis til studenter som deretter undervisningsmelder seg, prioritert etter oppmeldingstidspunkt.

Av hensyn til faglig og administrativ planlegging av undervisningen, og til å få ut informasjon tidlig til studentene, ber jeg om at SU behandler saken så snart som mulig.

¹ Det er stor usikkerhet om hvor mange studenter som kommer til å ta fordypningsemner i vårsemesteret, og hvilke emner flest vil ønske seg, så det er på ingen måte gitt at antallet som ønsker Konfliktmekling vil være flere enn 30, men gitt konsekvensene dersom antall studenter blir for stort, er antallsbegrensning nødvendig.

² Den alminnelige fristen 1. februar for semesterregistrering er ikke egnet, da de studentene som ikke får plass må få beskjed om dette før undervisningen starter i øvrige fordypningsemner som undervises på våren, slik at de ikke går glipp av undervisning.

Vennlig hilsen
Camilla Bernt

forslag til vedtak:

Det innføres en antallsbegresning på 28 studenter for emnet JUS3553 Konfliktmekling.
Informasjon om dette legges til i emnebeskrivelsen under punktet «Krav til studierett».

09.09.2025
MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 61/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

Søknad om timer til utvikling av undervisningsopplegg i JUS3553 Konfliktmekling

Jeg viser til styresak 111/23 med vedtak om at SU kan innvilge undervisningstimer til kvalitetsutvikling i undervisning, og jeg vil med dette søke om timer til utvikling av forelesningsvideoer til fordypningsemnet JUS 3553 Konfliktmekling (20 sp).

Våren 2026 gjennomføres JUS 3553 Konfliktmekling (20 sp) for første gang. Emnet er en videreutvikling av spesialemnet JUS 261-2-A Konfliktmekling (20 sp) (2008-2024).

Emnet er, i likhet med sin forgjenger, særlig ressurskrevende, da det gjennomføres flere meklingsrollespill i veiledningsgrupper på 8 studenter, hver ledet av en fagperson med særlig kompetanse innen mekling. (Se nærmere beskrivelse i sak om antallsbegrensning, som etter det jeg forstår behandles i samme SU-møte som min søknad her.)

Hvert fordypningsemne er tildelt en pott på 300 timer til undervisning, med en forutsetning om at dette skulle medføre en styrking av undervisningen i 5.-årsemnene. Grunnet det særlig ressurskrevende opplegget i JUS 3553 Konfliktmekling innebærer 300 timer ingen styrking av antall undervisningstimer sammenliknet med dets forgjenger, men i praksis en reduksjon i antall timer som kan brukes til forelesninger. Jeg har beregnet at det vil være behov for å redusere med 6 forelesningstimer for å ha nok ressurser til å gjennomføre rollespillene som forutsatt. Det er allerede lagt opp til en relativt liten andel forelesninger for å gi nok plass til rollespill. Videre har det nye emnet flere tema enn det gamle, og i disse nye temaene er det er behov for klasseromsundervisning med forelesninger grunnet kompleksiteten.³ Jeg anser det derfor nødvendig og hensiktsmessig å lage forelesningsvideoer om noen andre tema som er egnet for det, slik at studentene får tilstrekkelig med undervisning totalt sett. Jeg vil da velge ut tema hvor forelesningsvideoene kan brukes i flere år uten å bli utdaterte.

Jeg søker herved om 30 timer til utvikling av forelesningsvideoer.

Med vennlig hilsen,
Camilla Bernt
Emneansvarlig

³ Temaene er: Meklingsforskning, komparative perspektiver og internasjonal regulering av mekling.

Formelt

Fra styresak 111/23:

- *Studieutvalget disponerer årlig en pott på 250 undervisningstimer som kan tildeles emneansvarlige som ønsker å løfte undervisningstilbudet i henhold til rammene i saken her*
- *Søknader om inntil 20 undervisningstimer kan innvilges av studiedekanen på fullmakt. Studieutvalget orienteres i etterkant*
- *Det kan bare bevilges timer til engangstiltak, ikke permanent oppjustering av undervisningsressursene i et emne*
- *Studieutvalgets sekretær holder oversikt med hvor mange undervisningstimer som er disponert og til hvilke emner*
- *Fakultetsstyret får en kort årlig rapport om bruken av undervisningstimene og resultatene som er oppnådd*
- *Studieutvalget disponerer en pott på 100.000, - som kan søkes på av alle fast ansatte til aktiviteter som bidrar til å heve egen undervisningskompetanse og/eller tilrettelegger for samarbeid og erfaringsutveksling om undervisning*
- *Fakultetsstyret kan vedta justering i størrelsen på potten ut fra tilgjengelige ressurser og behov*

Studieutvalget har hittil brukt 70 timer av potten til studiekvalitetstiltak i 2025.

forslag til vedtak:

JUS3553 Konfliktmekling tildeles 30 timer til utvikling av forelesningsvideoer.

06.10.2025
MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 62/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

Forslag til SU om endring av frist for å levere prosjektnotat JUS390 og JUS392

1. Om prosjektnotatet og fristen for levering

Levering av prosjektnotat innan ein gitt frist relativt tidleg i semesteret er eit obligatorisk arbeidskrav på [JUS390](#) Masteroppgåve (20 sp) og [JUS392](#) Masteroppgåve (30 sp), tilsvarande som for [JUS399](#). I emneskildringa, som på dette punktet er likelydande for JUS390 og JUS392, går dette fram:

«Innan ein oppgitt frist ved semesterstart i skrivesemesteret, skal studentane levere prosjektnotat skrive etter ein gitt mal på minst 1500 ord pluss kjeldeliste. For gruppearbeid er tilsvarande nedre ordgrense for prosjektnotatet på 3000 ord. Prosjektnotatet skal godkjennast av rettleiaren. Underkjent prosjektnotat må omarbeidast og leverast innan ein ny kort frist, og godkjennast av rettleiaren.»

Terskelen for å få godkjent prosjektnotatet ligg ikkje høgt, noko som også blir formidla til rettleiarane.

Føremålet med ordninga er at studenten skal kome raskt og godt i gong med arbeidet og at det tidleg skal etablerast kontakt mellom student og rettleiar. Vidare skal prosjektnotatet danne utgangspunktet for ein oppstartssamtale, som skal hjelpe studenten vidare i arbeidet. I oppstartssamtalen skal det også gjerast avtale om framdriftsplan, tilpassa retningslinjene for handheving av mottatt rettleiing som arbeidskrav, slik at første gongs levering av tekst til rettleiar skjer før den ordinære fristen for godkjenning av arbeidskravet (21. oktober/21. mars).

Ifølgje [instruksen til rettleiarane](#) skal rettleiaren invitere studenten til ein oppstartssamtale «kort tid etter at prosjektnotatet er godkjent». I standard e-post som går ut til rettleiarane blir det gitt slik supplerande informasjon:

«Etter at et prosjektnotat er godkjent, bør veileder gjennomføre oppstartssamtale med studenten snarest mulig, og senest innen én uke etter at godkjenningsfristen gikk ut. Avtale om tidspunkt for oppstartssamtale kan med fordel inngås før prosjektnotatet er vurdert, og det er ikke nødvendig å vente til den formelle godkjenningsfristen har gått ut før samtalen gjennomføres, så lenge notatet er lest av veilederen. Noen studenter kan ha behov for en kort, innledende samtale før prosjektnotatet leveres, og det er ønskelig at veilederen prøver å imøtekomme et slikt ønske.»

Frist for levering av prosjektnotat var tidlegare (JUS399) torsdag i veke 34 om hausten og torsdag i veke 3 om våren. I samband med innføringa av JUS391 Juridiske utgreiingar og JUS390/JUS392 blei leveringsfristen endra til torsdag i veke 36/5 for studentar som tar JUS391 same semesteret som dei skriv masteroppgåve., jf. emneskildringa under «Obligatorisk undervisningsaktivitet». Bakgrunnen for

denne endringa, var at det kunne bli vanskeleg for studentane å skrive prosjektnotat parallelt med at dei følgde undervisningsopplegget for JUS391. Erfaringa frå hausten 2025 er at det å ferdigstille og levere prosjektnotatet tidlegare enn veke 36/5 lar seg kombinere med JUS391. Vidare er det uheldig å skyve fristen lenger ut i semesteret enn det som er strengt nødvendig, ettersom dette undergrav noko av føremålet med ordninga.

På bakgrunn av ovanståande føreslår eg at vi innfører ein *felles frist* for alle som skal levere masteroppgåve (uavhengig av om dei tar JUS391 det same semesteret), og at den blir lagt til torsdag i veke 35/4. Då vil dei som tar JUS391 få litt betre tid på seg enn om vi hadde halde fast ved den gamle fristen (som var veke 34/3), og dei vil kunne nyttiggjere seg ein del av det som blir formidla tidleg i undervisninga på JUS391 om nettopp masteroppgåveprosjekt. Studentane vil uansett ha høve til å levere prosjektnotat og etablere kontakt med rettleiaren sin tidlegare enn ved fristens utløp, og det er grunn til å tru at dette kan vere særleg aktuelt for studentar som *ikkje* tar JUS391 det same semesteret. Ein felles frist vil også gjere administrasjonen av emnet enklare.

Den føreslåtte justeringa krev endring av emneskildringane til JUS390 og JUS392, under punktet «Obligatorisk undervisningsaktivitet», overskrifta «Fristar for påmelding, levering av prosjektnotat med meir».

2. Forslag til endring av emneskildring for JUS390 og JUS392 med verknad f.o.m. våren 2026

Fristar for påmelding, levering av prosjektnotat med meir:

Skrivesemester haust:

- 15. mai - påmelding og levering av projektskisse og eventuell søknad om gruppearbeid
- veke ~~35~~⁴ (torsdag) - innleveringsfrist prosjektnotat
- veke ~~37~~⁶ (torsdag) - innlevering nytt prosjektnotat (dersom 1. versjon blir underkjent)
- 10. november - studentane stadfestar innlevering av masteroppgåve
- ~~For studentar som tar JUS391 Juridiske utredninger same semester som JUS392, er fristen for å levere prosjektnotat veke 36 (torsdag), med utsett frist til veke 38 (torsdag) dersom 1. versjon blir underkjent.~~

Skrivesemester vår:

- 15. oktober - påmelding og levering av projektskisse og eventuell søknad om gruppearbeid
- veke ~~43~~ (torsdag) - innleveringsfrist prosjektnotat
- veke ~~65~~ (torsdag) - innlevering nytt prosjektnotat (dersom 1. versjon blir underkjent)
- 10. april - studentane stadfestar innlevering av masteroppgåve
- ~~For studentar som tar JUS391 Juridiske utredninger same semester som JUS392, er fristen for å levere prosjektnotat veke 36 (torsdag), med utsett frist til veke 38 (torsdag) dersom 1. versjon blir underkjent.~~

04.09.2025

Maria Veia Lund

emneansvarleg JUS390 og JUS392

forslag til vedtak:

Fristane og emneskildringane blir endra i tråd med framlegget frå den emneansvarlege.

09.09.2025

MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 63/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

JUS2302 (bachelor) og JUS3502 (master) EU and EEA State Aid Law – endring i pensum

Bergen, 15.09.2025

Dagens kjernelitteratur i emne **JUS2302** består av følgende kapitler i Leigh Hancher, Tom Ottervanger, Piet Jan Slot (eds), "EU State Aids", Sweet & Maxwell 2021:

2. Phedon Nicolaides, "The economics of State aid and the fundamental state aid trilemma", ss. 23-42.
3. Leigh Hancher, "The general framework", ss. 43-130.
4. Leigh Hancher, Francesco Maria Salerno, "Article 107(2) and Article 107(3)", ss. 131-182.
6. Koen van de Castele, "De minimis aid", ss. 205-216.
7. Koen Van de Castele, "General Block Exemption Regulation", ss. 217-251.
8. Thomas Jaeger, "Services of General Economic Interest", ss. 255-306.
12. Wolfgang Schön, "State aid in the area of taxation", ss. 431-490.
25. Paul-John Loewenthal, Clemes Ziegler, "Administrative procedure", ss. 1033-1087.
26. Maartne Aalbers, Paul Adriaanse, "Recovery of unlawful aid", ss. 1089-1116.
27. Leo Flynn, Hans Gilliams, "Judicial protection", ss. 1117-1197.

Totalt antall sider: 484. Kapitler 3, 4 og 8 er digitaliserte.

Dagens kjernelitteratur i emne **JUS3502** består av de samme kapitlene i tillegg til 6 vitenskapelige artikler som er tilgjengelige for studenter via VPN.

Gitt at dagens EU/EØS-statsstøtteregelveverk er blitt betydelig endret gjennom både rettspraksis fra EU-domstolen og Kommisjonens reformer av eksisterende regler samt vedtakelse av nye regler og retningslinjer i forbindelse med bl.a. Covid-19, krig i Ukraina og Green Deal, er det helt nødvendig å oppdatere kjernelitteratur. I noen år var det ingen oppdatert håndbok på engelsk som kunne tjene dette formålet. I 2025 ble det imidlertid utgitt 2. utgave av «EU State Aid Control» av Wolters Kluwer.

Det søkes med dette om at følgende kapitler i: Phillip Werner og Vincent Verouden, «EU State Aid Control», Wolters Kluwer 2025, (1306 sider), erstatter de angitte kapitlene:

For JUS2302:

1. Introduction: The Law and Economics of EU State Aid Control (Verouden and Werner), ss. 9-86.

2. Advantage (Conte and Khalil), ss. 89-115
3. State Measure (Bouchagiar), ss. 117-150
4. Selectivity (Honore), ss. 151-199
5. Distortion of Competition and Effect on Trade (Derenne and Eymard), ss. 201-227
7. Compatibility of State Aid with the Internal Market (hancher and Nicolaidides), ss. 269-302
8. The General Block Exemption Regulation (van Buiren and Rose), ss. 303-344
10. Research, Development and Innovation Aid, IPCEI (Bongahe and Toivanen), ss. 379-403
14. Services of General Economic Interest (Dekker and Verouden), ss. 569-606
21. Climate, Environmental Protection and Energy Aid (Sauri Romero and Struckmann), ss. 949-1046
25. State Aid Procedure (Klasse), ss. 1237-1260.

Totalt antall sider: 465. Jeg skal søke om å få digitalisert et maksimalt antall sider i tråd med Kopinor-avtalen, dvs. 15% av 1306 sider.

For JUS3502

1. Introduction: The Law and Economics of EU State Aid Control (Verouden and Werner), ss. 9-86.
2. Advantage (Conte and Khalil), ss. 89-115
3. State Measure (Bouchagiar), ss. 117-150
4. Selectivity (Honore), ss. 151-199
5. Distortion of Competition and Effect on Trade (Derenne and Eymard), ss. 201-227
7. Compatibility of State Aid with the Internal Market (hancher and Nicolaidides), ss. 269-302
8. The General Block Exemption Regulation (van Buiren and Rose), ss. 303-344
10. Research, Development and Innovation Aid, IPCEI (Bongahe and Toivanen), ss. 379-403
14. Services of General Economic Interest (Dekker and Verouden), ss. 569-606
21. Climate, Environmental Protection and Energy Aid (Sauri Romero and Struckmann), ss. 949-1046
25. State Aid Procedure (Klasse), ss. 1237-1260.
26. Private Enforcement under State Aid Law in Light of Its Effective Role in Competition Law (Scott), ss. 1261-1294.

Totalt antall sider: 498 (resten utgjør 6 vitenskapelige artikler som ikke endres). Jeg skal søke om å få digitalisert et maksimalt antall sider i tråd med Kopinor-avtalen, dvs. 15% av 1306 sider.

Vennlig hilsen,

Malgorzata Agnieszka Cyndecka

(emneansvarlig)

Formelt:

SU vedtok i sak 54/16 at for det integrerte masterprogram i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet, gjelder følgende sidetallsnorm (se [studieplanen](#)):

«Hovudlitteraturen skal ha eit omfang på mellom 30 og 60 tekstsider pr. studiepoeng»

I samme sak uttalte også SU at:

«Det skal vidare tas hensyn til hvor i studiet emnet er plassert, sånn at hovudlitteraturen i emner som er plassert mot slutten av studiet normalt vil være mer omfattende enn emner tidlig i studiet.»

forslag til vedtak:

Endringene i litteraturlistene for JUS2302 og JUS3502 EU and EEA State Aid Law godkjennes.

06.10.2025
MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 64/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

JUS213-1 Erstatningsrett – Endring i pensum

JUS 213 Erstatningsrett ble i fakultetsstyret den 10. desember 2024 vedtatt endret i samsvar med en arbeidsgruppes rapport om revisjon av studieordningen på 1. studieår.

Kurset er nå 12 studiepoeng og er til dels også endret innholdsmessig. Endringene fremgår av den vedtatte emnebeskrivelsen⁴ og skyldes først og fremst et ønske om at JUS 213 skal behandle emner relatert til kunstig intelligens. Denne søknaden fremmes herved for å følge opp disse endringene og tilby studentene et pensum som dekker læringskravene beskrevet i læringsutbyttebeskrivelsen.

I tillegg til de nevnte endringene foreslår undertegnede at man også bytter hovedbok når det gjelder pensum vedrørende de tradisjonelle erstatningsrettslige temaene. Jeg foreslår å bytte ut N. Nygaard, Skade og ansvar 2007 med T.-L. Wilhelmsen og B. Hagland, Om erstatningsrett – Med utgangspunkt i tekster av Peter Lødrup, 2017. Hovedbegrunnelsen for forslaget er at Wilhelmsen/Hagland, Om erstatningsrett, er mer oppdatert og at den er mer egnet til å være en lærebok for studenter. Bokens fremstilling er oppdatert når det gjelder en rekke sentrale høyesterettsdommer som er avsagt etter at Nygaard publiserte sin bok i 2007. I tillegg inneholder boken en oppdatert fremstilling om relevansen av EU-direktiver og -forordninger som har blitt en stadig mer betydningsfull kilde i erstatningsretten. Bokens fremstilling av menneskerettighetenes betydning i erstatningsretten er også mer dekkende for dagens rettstilstand.

Kapitlene fra Wilhelmsen og Hagland som foreslås som pensum, og som er listet opp nedenfor, dekker de temaene som var pensum på kurset tidligere. Undertegnede foreslår at fremstillingen av ulovfestet objektivt ansvar i Hagstrøm og Stenvik, Erstatningsrett, 2019 velges fremfor fremstillingen i boken til Wilhelmsen og Hagland. Fremstillingen i Hagstrøm og Stenvik er mer grundig, og går dypere i domsanalysen. Det er også denne fremstillingen som har fått gjennomslag i nyere høyesterettspraksis.

I forbindelse med den ovenfor nevnte revisjonen av 1. studieår, ble pasientskade tatt ut som tema, og produktansvar tatt inn. Begrunnelsen fremgår av dokumentene som følger saken om vedtak av nye emnebeskrivelser. Hovedbegrunnelsen er at produktansvar er mer relevant og egnet til å lære studentene om implikasjonene av teknologien på erstatningsregler, eventuelt erstatningsrettslige vurderinger. EU vedtok den 23. oktober 2024 et nytt totalrevidert produktansvarsdirektiv. Direktivet trådte i kraft i EU den 8. desember 2024. Det er naturlig at dette blir en sentral del av pensum om produktansvar, selv om man i Norge ennå ikke har implementert direktivet gjennom lovgivning. Per i dag er direktivet heller ikke godkjent av EØS-komiteen.

Den engelske artikkelen som foreslås tatt inn på pensum omhandler det nye produktansvarsdirektivet, men artikkelen behandler også mer tradisjonelle problemstillinger under produktansvaret. Når det gjelder gjeldende rettstilstanden i Norge på produktansvarsområdet, så foreslås behandlingen av dette i Hagstrøm og Stenvik, Erstatningsrett 2019, tatt inn på pensum. Dette er en mer grundig fremstilling av produktansvar enn den som blir gitt i Wilhelmsens og Haglands bok.

⁴ <https://www4.uib.no/studier/emner/jus213-1>

I emnebeskrivelsen står det også at studentene skal ha kunnskaper om hvordan vurderingene under de alminnelige erstatningsreglene kan bli påvirket av at en skade er forårsaket av kunstig intelligens. Det er få fremstillinger om temaet i norsk rettsvitenskapelig litteratur. Det foreslås at det tas inn på pensum en artikkel publisert på BORA: Frøseth, Betydningen av menneskelige forutsetninger og begrensninger ved ansvar for bruk av kunstig intelligens etter den norske culpanormen. Artikkelen behandler blant annet hvordan EU-rettslige reguleringer, som KI-forordningen – kan påvirke vurderingen etter culpanormen.

Det foreslås også at artikkelen Erstatningsansvar for brukere av kunstig intelligens i Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og trygderett, 2023, tas inn som støttelitteratur. I denne artikkelen drøftes det blant annet hvordan den norske regelen om ulovfestet objektivt ansvar kan få anvendelse på skadesituasjoner som involverer kunstig intelligens.

Undertegnede legger opp til at man på kurset har en hovedbok, som foreslås å være Wilhelmsen og Hagland, Om erstatningsrett, 2017. Det foreslås at 204 sider av denne boken tas inn på pensum på kurset. Enkelte emner dekkes av Hagstrøm og Stenvik, Erstatningsrett, 2019, og publiseres i Litteraturkiosken. De foreslåtte sidene fra sistnevnte bok utgjør 73 sider, og dette skal være godt innenfor de 15% som man kan kopiere etter Kopinor-avtalen.

Videre foreslås det at artikkelen som er open access i BORA: A.M. Frøseth, Betydningen av menneskelige forutsetninger og begrensninger, 2024, 17 sider, tas inn som en del av hovedlitteraturen.

Ellers ønsker jeg å ta inn på pensumlisten noe jeg kaller støttelitteratur, som har som formål å utdype enkelte tema i hovedlitteraturen. Litteraturen skal fungere som oppslagsverk og være supplerende til andre læringsmidler. Den bør benyttes for at læringsutbyttet beskrevet i emnebeskrivelsen oppnås, men denne typen litteratur skal ikke oppfattes som nødvendig å lese i detalj for å få en tilstrekkelig oversikt over og nok kunnskaper om temaene på kurset. Støttelitteraturen kan likevel ha nokså stor betydning for forståelsen studentene forventes å tilegne seg på kurset.

Følgende kapitler og sidetall ønskes tatt inn som pensum på JUS 213 Erstatningsrett:

HOVEDLITTERATUR (antall sider 314)

Hovedbok: T.-L. Wilhelmsen og B. Hagland, Om erstatningsrett – Med utgangspunkt i tekster av Peter Lødrup:

Kap. 1. Erstatningsretten og dens plassering i rettssystemet s. 22-28.

Kap. 2. Erstatningsrettens kilder s. 29-58.

Ansvarsgrunnlag

Kap. 5. Utvikling og oversikt s. 82-86.

Kap. 6. Culpa – Det alminnelige skyldansvaret s. 87-142 (med unntak av s. 130-136 frem til og med pkt. 6.6)

Kap. 7. Arbeidsgiveransvaret s. 143-171.

Kap. 11 Generelt om årsakssammenheng s. 238-241.

Kap. 14. Samvirkende årsaker (inkluderer adekvans) s. 247-265.

Kap. 22. Ansvarsfordelingsregler – skadelidtes forhold medfører reduksjon av erstatningsansvar s. 295-305 frem til og med punkt 22.6.

Erstatningskravet

Kap. 23. Generelle utgangspunkter s. 314-319.

Kap. 24. Tingsskader og annen formuesskade s. 320-325.

Kap. 25. Erstatning for skade på person s. 326-358.

Kap. 26. Erstatning for tap av forsørger s. 359-362.

Kap. 27. Betydningen av arbeid i hjemmet s. 363-366

Kap. 28. Lemping av ansvaret s. 367-372.

Kap. 29. Solidaransvar og regress s. 373-374.

V. Hagstrøm og A. Stenvik, Erstatningsrett, 2019.

Ansvarsgrunnlag

Kap. 5. Ulovfestet objektivt ansvar s. 174-228.

Kap 7, punkt. 7.2. Produktansvar s. 331-350 (frem til punkt 7.3).

V. Ulfbeck, “Product Liability Law and AI: Revival or Death of Product Liability Law” i: E.Lim/P. Morgan (eds.), *The Cambridge Handbook of Private Law and Artificial Intelligence*, 2024 s. 206-226.

A.M. Frøseth, “Betydningen av menneskelige forutsetninger og begrensninger ved ansvar for bruk av kunstig intelligens etter culpanormen”, BORA, 2024, 1-17.

STØTTELITTERATUR (antall sider 127)

N. Nygaard, Skade og ansvar, 2007

Ansvargrunnlag

Kap. 4. Personlig skyldansvar s. 172-219.

A.M. Frøseth, “Erstatningsansvar for brukere av kunstig intelligens”, *Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og trygderett*, 2023 s. 7-62.

Studentene har tilgang til alle artiklene som foreslås som pensum via biblioteket. BORA-artikkelen er dessuten fritt tilgjengelig via internett.

Bergen 7. oktober 2025

Anne Marie Frøseth

forslag til vedtak:

Endringene i litteraturlisten for JUS213-1 Erstatningsrett godkjennes.

08.10.2025

MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 65/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

JUS391 Juridiske utredninger – Utvide tidsgrense på hjemmeeksamen

JUS391 Juridiske utredninger ble gjennomført første gang høsten 2025, med en 6 timers hjemmeeksamen som vurderingsform.

På bakgrunn av erfaringene som ble gjort ved sensuren, foreslår de emneansvarlige, professor Halvard Haukeland Fredriksen og professor Knut Einar Skodvin, å utvide skriveperioden for studentene på eksamen. Dette gjøres for å kunne stille de krav til studentenes vurdering og videreutvikling av aktuelle emner for juridisk utredningsarbeid som de mener det er behov for. De emneansvarlige trekker særlig frem at studentene trenger mer tid for å gjøre adekvate søk etter relevante kilder og litteratur, og for å dokumentere dette i oppgaven. Ordgrensen endres ikke – formålet med utvidelsen er å gi studentene bedre tid til å skrive bedre besvarelser.

Det foreslås derfor en ordning hvor hjemmeeksamen leveres ut kl. 09.00 og leveres inn senest kl. 15.00 dagen etter. Endringen medfører ikke at studentene forventes å jobbe med oppgaven gjennom hele døgnet, men medfører en økning i 8 timer forventet arbeidstid. Eksamensoppgaven vil utformes i samsvar med den forventningen.

forslag til vedtak:

Hjemmeeksamen i JUS391 Juridiske utredninger utvides til 2 dager, fra og med vårsemesteret 2026. Oppgaven leveres ut kl. 09.00 og leveres inn senest kl. 15.00 dagen etter. Emnebeskrivelsen oppdateres under «vurderingsformer».

07.10.2025
MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 66/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

JUS3509 Competition Law – Endring av vurderingsform

Emneansvarlig professor Ronny Gjendemsjø ønsker å endre vurderingsform i emnet JUS3509 Competition Law, fra og med vårsemesteret 2026.

De siste årene har eksamen på dette emnet vært en hjemmeeksamen på 9 timer. Valget om hjemmeeksamen ble tatt som et alternativ til «åpen bok»-eksamen, hvor tanken var at studentene skulle ha tilgang til alt av rettskildemateriale. Grunnet utviklingen av kunstig intelligens ansees ikke hjemmeeksamen som en egnet vurderingsform for dette emnet lenger, og Gjendemsjø ønsker derfor at emnet skal gå tilbake til en ordinær skoleeksamen på 6 timer uten noen tillatte hjelpemidler. Ettersom eksamen er felles for både norske og utenlandske studenter anses det mest rettferdig at det ikke gis tilgang til lovdata på denne eksamen. Nødvendige regelverkstekster vil bli presentert som vedlegg til eksamen.

forslag til vedtak:

Vurderingsformen i JUS3509 Competition Law endres til ordinær skoleeksamen på 6 timer fra og med vårsemesteret 2026. Studentene skal ikke ha tilgang til hjelpemidler under eksamen. Emnebeskrivelsen oppdateres under «vurderingsform» og «hjelpemiddel til eksamen».

08.10.2025
MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 67/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

JUS3557 Velferdsrett - Pensum

Fordypningsemnet JUS3557 Velferdsrett har oppstart våren 2026. Vedlagt følger forslag til pensum fra de emneansvarlige, professor Bjørn Henning Østenstad og professor Henriette Sinding Aasen.

SU vedtok i sak 54/16 at for det integrerte masterprogram i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet, gjelder følgende sidetallsnorm (se [studieplanen](#)):

«Hovudlitteraturen skal ha eit omfang på mellom 30 og 60 tekstsider pr. studiepoeng»

I samme sak uttalte også SU at:

«Det skal vidare tas hensyn til hvor i studiet emnet er plassert, sånn at hovudlitteraturen i emner som er plassert mot slutten av studiet normalt vil være mer omfattende enn emner tidlig i studiet.»

Forslaget fra de emneansvarlige utgjør 1146 sider av en ramme på inntil 1200 sider (20 studiepoeng x 60 sider).

forslag til vedtak:

Litteraturlisten for JUS3557 Velferdsrett godkjennes.

06.10.2025
MAMØ

JUS3557 (Velferdsrett): Forslag til pensum

Generelle vurderinger

Fordypningsemnet har oppstart vår 2026 og de emneansvarlige legger med dette frem et forslag til pensum for Studieutvalget.

Det samlede sidetallet utgjør 1146 sider av en ramme på 1200 (20 studiepoeng à 60 sider per poeng). Vi legger det opp slik at de resterende sidene (inntil 50) skal være valgfritt pensum for hver student, se nedenfor.

Det er vektlagt at studentene i minst mulig grad skal være nødt til å kjøpe litteratur. Én bok må kjøpes, samtidig som vi legger opp til en utlånsordning for studenter i emnet basert på overskuddseksemplarer de emneansvarlige sitter på.

Vi har delt pensum inn i tre hovedbolker som uttrykker tekstenes funksjon i emnet: formende tekst, grunnlagstekst om «gjeldende rett» og perspektiverende tekst.

Formende tekst (139 sider)

Her brukes utdrag fra tre avhandlinger ved fakultet (Søvig, Aasen og Østenstad) som omhandler prinsipielle spørsmål vedrørende tvang og autonomi. Selv om tekstene ikke er av nyere dato representerer de grunnleggende, tidløse problemstillinger, og innenfor denne tematikken er fakultetet i Bergen ledende i Norden.

Forslag:

- Henriette Sinding Aasen, *Pasientens rett til selvbestemmelse ved medisinsk behandling*, Bergen 2000, del II: «Tilbakeblikk og utviklingslinjer», s. 71-105.
- Karl Harald Søvig, *Tvang overfor rusmiddelavhengige*, Bergen 2007, kapittel 4: «Bør personer med rusmiddelproblemer kunne tvangsinnlegges?», s. 75-123.
- Bjørn Henning Østenstad, *Heimelsspørsmål i behandling og omsorg overfor psykisk utviklingshemma og aldersdemente*, Bergen 2011, kapittel 2: «Det verdimeslige bakteppet», s. 94-151.

Grunnlagstekst om «gjeldende rett» (416 sider)

Studentene trenger informasjon og kunnskap om rettskildebildet som grunnlag for mer avanserte resonnement. Blant annet av hensyn til kostnader for studentene, er en del primærkilder ført som pensum – særlig rundskriv som blir kontinuerlig oppdatert og er lett tilgjengelig på Internett. Det er også en realitet at en del av de «vegg-til-vegg»-fremstillingene som er tilgjengelig på markedet i bokform er for overflatiske til at de egner seg som litteratur i et fordypningsemne. I tillegg er endringstakten i deler av velferdslovgivningen så høy at skriftlige fremstillinger sliter med å holde følge. Rundskriv oppdateres løpende på nettet og forholder seg til mer autoritative kilder. Bruk av rundskriv gir grunnlag for fordypning også gjennom tematisering av den rettskildemessige vekten av ulike dokumenter. Dette støtter opp under ønsket om å etablere et fundament til å bygge opp og utvikle mer avanserte og kritiske resonnementer.

Forslag:

- Karl Harald Søvig: «Sosialretten», s. 634 – 668 i Harald Irgens-Jensen, *Knophs oversikt over Norges rett*, 16. utgave, Oslo 2024 (34 sider).
- Morten Kjelland: «Forsvarlighetskravet i helseretten», s. 79-104 i Befring, Kjelland og Syse, *Sentrale helserettslige emner*, Gyldendal 2016 (25 sider).
- NOU 2019: 14 *Tvangsbegrensningsloven*, kap. 5 (oversikt over gjeldende lovgivning) og kap. 15 (hovedalternativ for en framtidig lovstruktur) (59 sider).
- Psykisk helsevernloven med Helsedirektoratets kommentarer, kap. 3 (tvungent vern), kap. 4 (tvangstiltak) og kap. 6 (kontroll), fritt tilgjengelig på Internett (80 sider).
- Pasient- og brukerrettighetsloven med Helsedirektoratets kommentarer, kap. 2 (rettigheter), kap. 3 (medvirkning), kapittel 4 (samtykke) og kap. 7 (klage m.m.), fritt tilgjengelig på Internett (95 sider).
- Rundskriv til sosialtjenesteloven – kommentarer til §§ 18 til 20, fritt tilgjengelig på Internett (ca 34 sider).
- Prop. 133 L (2020-2021) Barnevernsloven, kap. 20 (Barnevern- og helsenemnda) samt spesialkommentarene til bestemmelsene om nemnda på s. 626 til 630 (35 sider).
- André den Exter: *Cross-border health care and European Union law*, 2017 (*åpen tilgang*), kapittel 1 og 2 (<https://www.activecitizenship.net/multimedia/files/documents/2017-cross-border-health-care-and-european-union-law.pdf>) (30 sider).

Anita Børke Skjold, Kristine Steinfeld og Vivian Skaar Erstad,
Pasientskadeerstatningsretten. En kort innføring i pasientskaderetten av Nasjonalt

klageorgan for helsetjenesten, kompendium, Bergen 2019 (revidert august 2024) (24 sider).

Perspektiverende tekst (591sider)

Dette er tekst som problematiserer og perspektiverer rettskildebildet utover en ren framstilling av «gjeldende rett». Vi mener dette er et viktig element i et emne på masternivå ved at det gir grunnlag for dypere refleksjon og fordypning i møte mellom studenter og lærere.

Forslag:

Aasen og Bahun (red.): *Menneskerettigheter i helse- og omsorgstjenesten*, Oslo 2022 (397 sider).

Østenstad et al red.: *Selvbestemmelse og tvang i helse- og omsorgstjenesten*, Bergen 2018, kapittel 1, 2 og 5) (76 sider). Boken vil kunne lånes ut til studentene fra restlager.

Bjørn Henning Østenstad, «Kontrollkommisjonane – samfunnsoppdrag og rolleforståing», s. 549- 563, i: *Cand.mag, cand.med., cand.jur. cand.alt, FS Syse (Førde, Kjelland og Stridbeck (red.))*, Oslo 2016 (14 sider).

Eirik Holmøyvik: «EØS-skandale eller rettsstatsskandale?»
(https://www.jus.uio.no/om/aktuelt/retten-i-trygdeskandalen/eosskandale_eller_rettsstatsskandale.html) (blogg, 4 sider)

Ingunn Ikdahl: «Rett til tilrettelegging i barnehagen? En tredelt analyse av velferdsrettigheter», i *Rettigheter i velferdsstaten. Begreper, trender, teorier* (Ikdahl og Blaker Strand red.) Oslo 2016, s 85-117 (32 sider).

Benedikte Moltumyr Høgberg: «Rettighetsbegreper i Grunnloven. Illustrert ved retten til utdanning og grunnleggende opplæring i § 109», i *Rettigheter i velferdsstaten. Begreper, trender, teorier* (Ikdahl og Blaker Strand red.), Oslo 2016, s 117-135 (18 sider).

Signe V. Busch og Karl Harald Søvig: «Abortlovgivningen i Norden: samme utfordringer, ulike løsninger», i *Fra barnerett til barns rettigheter. Festskrift til Kirsten Sandberg 70 år* (Gording Stang, Köhler-Olsen, Hellum og Ketscher red.) Oslo 2024, s. 109-123 (14 sider).

Merete Havre: «Proporsjonalitetsnormen for barnevernssaker – ‘a fair balance’», i *Fra barnerett til barns rettigheter. Festskrift til Kirsten Sandberg 70 år* (Gording Stang, Köhler-Olsen, Hellum og Ketscher red.) Oslo 2024, s. 160-174 (14 sider).

Henriette Sinding Aasen og Ida Gundersby Rognlien: «Retten til arbeid og de «papirløse»», i *Hellums metode. Festskrift til Anne Hellum* (Ikdahl et al red.) Oslo 2023, s 367-379 (12 sider).

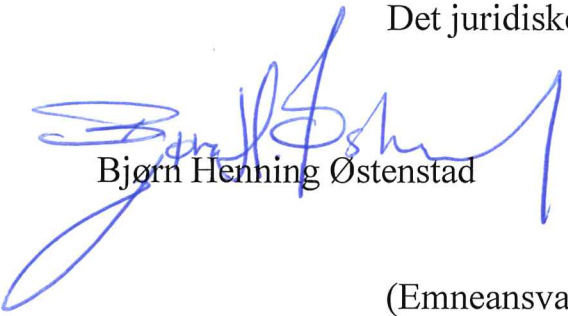
Anne N Spijckstra: Fairness in welfare: “Applying Article 6 ECHR to benefit sanctions”, *European Journal of Social Security*, 2025 (åpen tilgang), ,
<https://doi.org/10.1177/13882627251338610> (ca 10 sider)

Valgfri tekst (50 sider)

I forbindelse med skriving av «paper» skal studentene finne inntil 50 sider som selvvalgt pensum. Emneansvarlig skal i den forbindelse godkjenne studentens valg. Dette anses som et grep for å ansvarliggjøre studentene for egen læring.

Bjørn Henning Østenstad har underskrevet på vegne av de emneansvarlige.

Det juridiske fakultet, 29. september 2025

Bjørn Henning Østenstad

Henriette Sinding Aasen

(Emneansvarlige i JUS 3557 Velferdsrett)

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 68/25
Møtedato: 15.10.2025
Journalnummer: 2025/237

JUS222 Forvaltningsrett – Endring i emnebeskrivelse, pensum, m.m.

De emneansvarlige for JUS222 Forvaltningsrett har sendt en søknad om endring i emneansvar, emnebeskrivelse og pensum. Søknaden og revidert emnebeskrivelse ligger vedlagt.

forslag til vedtak:

- I. Professor Anneken Sperr og professor Bjørn Henning Østenstad fortsetter emneansvaret for JUS222 Forvaltningsrett alene.
- II. Emnebeskrivelsen for JUS222 Forvaltningsrett oppdateres i tråd med forslaget fra de emneansvarlige.
- III. Endringene i litteraturlisten for JUS222 Forvaltningsrett godkjennes.

06.10.2025
MAMØ

JUS222 (Forvaltningsrett): Forslag til endringer i emnebeskrivelse, pensum m.m.

I. Emneansvar

Det har hittil vært tre emneansvarlige: professor Anneken Kari Sperr, professor Bjørn Henning Østenstad og førsteamanuensis Roald Hopsnes. Hopsnes har sagt opp sin stilling med virkning fra 1. september 2025.

De to gjenværende emneansvarlige – Sperr og Østenstad – vurderer at det ikke er hensiktsmessig å supplere med en ytterligere emneansvarlig per nå. Det kan være greit å prøve ut litt ulike modeller, og spørsmålet om emneansvar i JUS222 vil uansett måtte tas opp igjen i løpet av de nærmeste år.

Om det formelt må fattes vedtak om endring når en emneansvarlig slutter i stilling ved fakultetet, eksisterer det sikkert praksis på. Det sentrale for oss er at studieadministrasjonen oppdaterer emnesiden om hvem som har emneansvar fremover.

II. Emnebeskrivelsen

a. Ny forvaltningslov

Stortinget vedtok i juni 2025 ny forvaltningslov, som erstatter dagens lov fra 1967. Det er ikke avklart når loven vil bli iverksatt, men det er i noen sammenhenger indikert *tidligst 2027*. Vi vurderer likevel at JUS222 bør basere seg på 2025-loven allerede fra våren 2026, selv om den ennå ikke er gjeldende rett. Det gjøres dermed forslag om endringer i emnebeskrivelsen som synliggjør dette, se vedlagt forslag til revidert tekst med spor endring.

Bakgrunnen for forslaget er hensynet til studentene. Når dette andreårskullet er ferdig utdannet, vil den nye loven med stor sannsynlighet være iverksatt. Det kan også være lite motiverende for studentene å ta som utgangspunkt en lov som er 'på vei ut'.

Å legge til grunn 2025-loven allerede fra våren 2026, reiser noen utfordringer for studentene. Det vil ikke eksisterer relevante læreverk på et så tidlig tidspunkt. Dette betyr at lovproposisjonen må inn som hovedlitteratur, se nedenfor under punkt III om forslag til pensumendringer og spørsmål om sidetallsbegrensning.

På hvilken måte og hvor raskt andre læresteder som følger Bergensmodellen gjennomfører overgangen til forvaltningsloven 2025, vites ikke. Dette kan uansett ikke

være avgjørende for hvordan vi vurderer saken i Bergen. Studieadministrasjonen får ut fra praksis i liknende tilfeller, eventuelt vurdere om det er hensiktsmessig å informere aktuelle institusjoner.

Det er ellers gjort enkelte mindre redaksjonelle endringer i emnebeskrivelsen, for eksempel at «fylkesmannen» er byttet ut med «statsforvalteren».

- b. Rapport om vurdering av læringsutbyttebeskrivelsene (ved ekstern fagfelle 2024, professor Claes Martinson)

På bakgrunn av ovennevnte rapport er vi som emneansvarlige bedt om å se på egne læringsutbyttebeskrivelser, jf. e-post fra tidligere studiedekan Halvar Haukeland Fredriksen, 13. mai 2025. I emneskildringen har vi derfor i større grad enn tidligere vist til koblinger mellom læringsmålene i Forvaltningsrett og forutgående, parallelle og etterfølgende emner (JUS100 Juridisk argumentasjon i rettsstaten, JUS215 Juridisk metode, JUS221 Rettsstaten, Examen Philosophicum og generelt til etterfølgende obligatoriske-, valg- og fordypingsemner og til skriving av masteroppgave). Vi har sett på og vurdert emnebeskrivelsen som hensiktsmessig med hensyn til å tydeliggjøre punktene som gjelder juridisk metode, og hvordan forvaltningsrettsemnet ivaretar de overordnede læringsmålene på programnivå. Med henblikk på at studentene leser og bruker læringsutbyttebeskrivelsene aktivt for å orientere seg om kompetansemålene, mener vi at læringsutbyttebeskrivelsen har en egnet blanding mellom konkrete og mer overordnede læringsmål og at den ikke er for lang.

III. Pensum

I lys av omleggingen der forvaltningsloven 2025 blir lagt til grunn for krav til læringsutbytte, må også hovedlitteraturen endres. Dette betyr at store deler av Prop. 79 L (2024–2025) Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven) må inn. Samtidig er dette krevende fordi den nye loven i stor grad er en videreføring av gjeldende rett, med justeringer og presiseringer basert på praksis. Drøftinger i litteraturen av 1967-loven kan følgelig ha relevans.

Det kan likevel ikke være studentene som må ta belastningen med å finne ut av hvilke deler av dagens lærebøker som fortsatt er aktuelle. Vi har på denne bakgrunn foreslått inntatt om lag 425 sider fra proposisjonen som blir 'vekslet' mot å ta en rekke kapitler ut fra hovedboken (Eckhoff/Smith, *Forvaltningsrett*, 12. utgave [2022]), som i dag er oppført med 615 sider. Summa summarum øker likevel pensum med totalt 75 sider: fra i dag 1065 til 1140 sider. Når sidetallsnormen ligger på 30-60 sider per studiepoeng, har vi imidlertid fortsatt en del å gå på for å nå den øvre grensen (22 studiepoeng x 60 = 1320).

Det som står igjen som pensum fra hovedboken til Eckhoff/Smith gir perspektiver som ikke dekkes av proposisjonen, samt en fremstilling av temaer som enten ikke er omfattet av den nye loven, eller der proposisjonen ikke gir nevneverdig faglig dybde. Samtidig

foreslås det å gjøre resten av Eckhoff/Smiths bok – som studentene uansett må kjøpe – til tilleggslitteratur. Slik blir det både lettvinnt og nærliggende for studentene å supplere proposisjonens fremstilling med relevante drøftinger knyttet til 1967-loven. Vi håper Studieutvalget vil være tilfreds med en slik løsning.

Forslag til justering av hovedlitteraturen, under oppføringen «alminnelig forvaltningsrett»:

Eckhoff, Torstein og Smith, Eivind: *Forvaltningsrett*, 12. utgave, Oslo, Universitetsforlaget, [2022] kapittel 1 til 6, 8, 23 til 26 og 31 til 33. (Utgjør ca. 265 sider.)

Prop. 79 L (2024–2025) Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven): Kap. 1 og 2, 4 og 5, 7 til 24, 28 og 30. (Utgjør ca. 425 sider.)

Under tilleggslitteratur tilføyes:

Eckhoff, Torstein og Smith, Eivind: *Forvaltningsrett*, 12. utgave, Oslo, Universitetsforlaget, [2022], resten av boken.

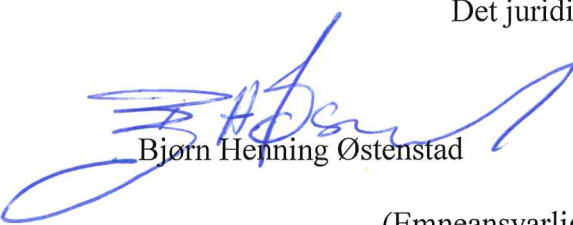
Under tilleggslitteratur strykes (som naturlig følge av endringene i emnebeskrivelsen, der forvaltningsloven 2025 legges til grunn):

Hopsnes, Roald og Østenstad, Bjørn Henning, *Oppgavebok i forvaltningsrett I: kursoppgaver, oppgaver for selvstudium, juridisk metode og oppgaveteknikk*, 2. utg., Bergen 2011.

Woxholth, Geir, *Forvaltningsloven: kommentarutgave*, 5. utg., Oslo 2011.

Østenstad har underskrevet på vegne av de emneansvarlige.

Det juridiske fakultet, 01.10.2025

Bjørn Henning Østenstad

Anneken Kari Sperr

(Emneansvarlige i JUS222 Forvaltningsrett)

Vedlegg: Justert emnebeskrivelse (med `spor endringer`)

Mål og innhald

Ei mangslungen og gjennomgripande offentleg forvaltning legg rammer for livsutfalding og aktiviteten til individ, næringsliv og andre. Som ein naturleg konsekvens er det ein stor og stadig aukande trong for juridisk kompetanse i forvaltninga.

Målsetjinga for emnet Forvaltningsrett er å sikre at framtidige juristar har god kunnskap, ferdigheiter og kompetanse om særtrekka ved forvaltningsrettsleg problemløysing der bruk av kunstig intelligens reiser særlege spørsmål.

Stortinget vedtok i juni 2025 ei ny forvaltningslov som skal ta over for den gjeldande som er frå 1967. Sjølv om 2025-lova enno ikkje er iverksett, og det er uvisst når det vil skje, byggjer så vel krava til læringsutbyte i emnet som undervisninga på den nye lova.

Offentleg forvaltning omfattar organ for stat og kommune, men også private som treff avgjerder på vegne av det offentlege. Konkret kan dette vere kollegiale organ, som kommunestyre eller styret ved Universitetet i Bergen, eller administrative organ som kommunedirektøren, fylkesmannen statsforvaltaren og departementa.

Forvaltningsrettslege spørsmål omfattar dei interne forhold i forvaltninga og forholdet mellom ulike organ, som organisering, styring og ansvarsforhold. Eit hovudfokus er likevel på forholdet til private: under dette grensene for kva vedtak som kan treffast, kven som kan gjere det og på kva måte (sakshandsaminga). I emnet Examen Philosophicum som til dels går parallelt med JUS222 Forvaltningsrett, brukar ein i særleg grad døme frå forvaltningsretten for å synleggjere samanhengar på tvers.

Verksemda i dei enkelte deler av forvaltninga - som handsaming av plan- og byggjesaker, saker om ytingar frå NAV eller helse- og omsorgstenester - har sine særlege reglar, som gjerne blir kalla spesiell forvaltningsrett. Hovudfokus for emnet Forvaltningsrett er likevel dei generelle reglane og prinsippa som gjeld for heile den offentlege forvaltninga eller dei største og mest sentrale delane av denne — det som også blir kalla allmenn forvaltningsrett. I stort omfang har emnet karakter av å vere ein studie av særlege rettskjeldeprinsipp og samspelet mellom desse og rettskjeldemateriale med utspring i ulike delar av spesiallovgevinga. Slik byggjer emnet i stor grad vidare på føregåande ~~metodeemne~~ under studiet, som JUS100 Juridisk argumentasjon i rettsstaten og JUS215 Juridisk metode.

Frå den spesielle forvaltningsretten vil enkelte spørsmål og problemstillingar bli valde ut for ein djupare analyse, med særleg vekt på forholdet til allmenn forvaltningsrett. Døme her kan vere tematikk frå miljøforvaltningsrett og ~~helse- og sosialrett~~ velferdsrett, men dette kan variere frå studieår til studieår.

Medvitet om at rettsreglar med eit internasjonalt utspring også set rammer for forvaltninga si verksemd, er aukande. Av særleg betydning er EU-/EØS-retten og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK). Tradisjonell norsk forvaltningsrett vil bli sett i perspektiv ved å trekkje inn problemstillingar frå desse rettsfelta. Slik blir også det føregåande emnet JUS221 Rettsstaten på andre studieår, bygt vidare på og utfyllt. Seinare på studiet vil JUS222 Forvaltningsrett gje ein viktig grunnkompetanse for å trenge inn i meir spesialiserte problemstillingar av forvaltningsrettsleg karakter, som kan vere aktuelt i varierende grad både i enkelte obligatoriske emne, val- og fordjupingsemne og ved skrivning av masteroppgåve.

Læringsutbytte

Kunnskaper

Etter at emnet Forvaltningsrett er gjennomført, skal studentane ha god kunnskap om:

- Dei særlege metodiske problemstillingane ved løysing av forvaltningsrettslege spørsmål
- -Dei grunnleggjande omsyn forvaltningsretten byggjer på
- Det juridiske kompetanseomgrepet, herunder forholdet mellom ulike typar kompetanse
- Personelle kompetansespørsmål, mellom anna delegering
- Kravet om heimel (materiell kompetanse) i forvaltningsretten, særleg om når heimel i formell lov trengst, og i den samanheng innhald og utstrekning av det tradisjonelle norske legalitetsprinsippet
- Forvaltningsloven 2025 a og offentleglova sine verkeområde, oppbygging, kva omsyn dei byggjer på, samspelet med ulovfeste prinsipp for sakshandsaminga og føreseigner om dette i spesiallovgevinga, og samspelet med materiell forvaltningsrett
- Kva som er nytt i forvaltningsloven 2025 samanlikna med forvaltningsloven 1967
- Sentrale føreseigner i forvaltningsloven 2025 om sakshandsaminga (stundom kalla prosessuell kompetanse), som habilitet, rettleiing, teieplikt, utgreiing av saka, varsling og kontradiksjon, vedtak og grunngjeving
- Dokumentinnsyn etter forvaltningsloven 2025a og offentleglova
- Ulike ordningar for administrativ overprøving og kontroll av forvaltningsvedtak, under dette forvaltningsklage og omgjerung utanfor klagesak
- Rettslege problemstillingar ved automatiserte avgjerdsprosessar, særleg bruk av kunstig intelligens
- Skiljet mellom rettsbruksskjønn og forvaltningsskjønn, inklusive forholdet mellom desse omgrepa og domstolskontrollen, samt dei rettslege skrankane som særleg gjeld ved forvaltningsskjønn
- Diskusjonen om forholdsmessigheit (proporsjonalitet) som skranke for forvaltninga si utøving av kompetanse, ut frå ulike rettslege perspektiv
- Forvaltninga sin kompetanse til å stille vilkår for vedtak, avtalekompetanse og kompetanse til førehandsbinding (av kompetanse)
- Dei rettslege konsekvensane av kompetansesvikt, særleg om når eit vedtak blir ugyldig
- Utvalde problemstillingar frå den spesielle forvaltningsretten, med vekt på samspel, likskapar og uliksapar med dei allmenne forvaltningsrettslege prinsippa
- Utvalde problemstillingar frå EU-/EØS-retten og EMK-retten, med vekt på likskapar og uliksapar med tradisjonell norsk forvaltningsrett
- Særlege etiske utfordringar i forvaltningsretten

Ferdigheter

Etter at emnet Forvaltningsrett er gjennomført, skal studentane ha tileigna seg gode ferdigheiter om følgjande:

- Bruk av allmenne forvaltningsrettslege prinsipp i analysen av problemstillingar frå ulike greiner av ei mangslungen offentleg forvaltning, også med utspring i sektorlovgeving eller faktiske problemstillingar som ikkje har vorte fokusert i undervisninga eller i litteraturen
- Kunne innhente og systematisere rettsleg relevant materiale, og på grunnlag av dette identifisere problemstillingar og samanhengar og kunne føreta ein sjølvstendig analyse ut frå eit samansett rettskjeldebilete
- Å identifisere når ein står overfor forvaltningsrettslege spørsmål som treng ei nærare EU-/EØS- eller EMK-rettsleg vurdering
- Kritisk kunne vurdere godleiken av element i den lovfeste og ulovfeste forvaltningsretten
- Formidle juridiske analysar og standpunkt både munnleg og skriftleg og med utgangspunkt i ulike sjangrar, under dette den emnespesifikke forvaltningsvedtak-sjangeren
- Kunne identifisere og drøfte etiske problemstillingar som oppstår i forvaltningsretten

Generell kompetanse

Etter at emnet Forvaltningsrett er gjennomført, skal studentane ha god generelle kompetanse til å

- tileigne seg ny kunnskap om juridiske emne- systematisere og analysere eit komplekst rettsleg materiale, også med utspring i kjelder ein ikkje har kjennskap til frå før
- formidle juridisk analyse, gje råd og ta standpunkt
- –presentere og argumentere for eigne vurderingar og konklusjonar, både skriftleg og munnleg
- –arbeide sjølvstendig og i grupper